БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ

38-даа жэлэ гарана

БУРЯТ ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Советэй орган

№ 157 (9604) | 1961 оной июлиин 5, среда | Сэн 2 мүнгэн

ТЭЖЭЭЛ БЭЛЭДХЭЛГЭ— МАНАЙ ДАЙШАЛХЫ ХЭРЭГ

Хуһа, бургааһан хүсэдөөр маалжа, хулһа ожорһо сабхаар боложо, нуга голой оон сэсэглэжэ, тэжээл бэхэхэ халуун хаһын газаа жо ерэһые мэдүүлнэ. Реликымнай колхоз, совхо- ажахын энэ шүхала хүмэриие тон харюусалгатай бүхы совет арадай түрэл тиингаа XXII съездые эрамжалтаар угтаха гэжэжэ байһан сагта үнгэрнь.

ниитынгээ адуу малда элхэзүйлэй тэжээл хүсэд хүөр бэлэдхэжэ, абаһан состистическэ уялгануудаа үүлэн, партиингаа съездэлэг бариха гээшэ манай оз, совхозуудай дайшалхэрэг мүн. Эдэ бүгэдые ойлгоһон, саашадаа малайнгаа тоо толгой оруулха, ашаг шэмыень элүүлхэ үндэһэ һуури биихо гэжэ үнэхөөр ороддобайһан ажахынуудта бэлэй ехэхэн хүдэлмэри ээ, зарим нютагуудта үдэр тэнгүй тэжээл бэлэдхэжэ лээ.

ичурын аймагай Логовин нэрэмжэтэ колхозой гэд үбһэ хуряалгада, силос алгада хүсэд бэлэн болоод, дэрнүүдтэ набшаһата тэ бэлэдхэжэ байна. Мүнөө зуу гаран тонно набша а хухалагдажа, малай жэхэ газарта зөөгдөөд, ртэ хатаагдажа байнхай. эр үбһэ сабшалгаяа хуриин 12 үдэр соо үнгэрһүрэлэлгээ 8 үдэртэ эхэ зорилготой. Үбһэ хуын машина, зэр зэмсэмори унаа хүсэд бэлэн хой.

гэбэшье энэ харюусалгахүдэлмэридэ бэлэдхэхэ, ние саг соонь эмхитэйэхилхэ тушаа дутагдалаһала бии. Илангаяа сикомбайнуудай заһабаехэхэн гээгдэлдэ оронһүүлэй мэдээгээр силоогоо хуряаха комбайнуумиил гушаад процентнь болоод байна. Баргай, Яруунын, Зэдын, Хоаймагуудай ажахынуудомбайн заһабарилха хүри һаял эхилээ. Тиин энэ кукуруза, тэжээлэй болон силостэ орохо бусад малнууд урда жэлэйхимилээдехээр таригдаа гээ. Комбайн бүридэ энэ жэлдагынь хоёр зуугаад гекхуряалгын хүдэлмэри хүрнэ. Иимэ ехэ хүдэлмэри дажа гарахын тула машинаяа химээр заһабарилха хэрэгэй ха юм. Мүн таряа хуряаг комбайнуудые силосэй ноо хуряалгада таарууллжа бохо байна. Эдэ бүгэдэ эрөөнһээ хараада абтажа, үбһэ уряалгын, силос даралгын үсэб нягтаар табигдаха шартай.

Тэжээл бэлэдхэхэ комбайн, ашинануудые, зэр зэмсэгүүые саг соонь, һайн шанрайгаар заһабарилжа, тэдэнээ үршэл ехэтэй хүнүүдтэ даалаха гээшэ ургаса хуряалгые рагшатайгаар үнгэргэхэ гол рилтэ мүн. Тиимэһээ колхоз, овхозуудай, РТС-үүдэй масерскойнуудай хүдэлмэриие өөр халаанда эмхидхэжэ, ур-

газа хуряалгын машина, техникэ эдэ үдэрнүүдтэ эрхим шанартайгаар заһабарилжа дүүргэхэ хэрэгтэй. Энээниие колхоз, совхозуудай партийна эхин организацинууд гол анхаралдаа абаха үялгатай.

Үбһэ хуряалгые, силос даралгые звеногой гуримаар эмхидхэхэ, ажалай түлөөһэ, бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй хэмжээгээр үгэхэ дүршэл булюу һайн байһанаа урда жэлнүүдтэ гэршэлээ һэн. Кяхтын аймагай «Родина», Заиграйн аймагай «Гигант» болон бусад ажахынуудта тэжээл бэлэдхэхэ үедэ тусхай звенонууд эмхидхэгдэжэ, сабшалангай талмай даалгагдадаг. Тиигээд тэрэ газарһаа хэды шэнээн тэжээл абахаб гэһэн даабари үгтэдэг. Энэ ушарта звенонууд хуряалгын урда тээ сабшалангаа үһалдаг, хуряалгын үедэ хэрэгтэй юумые эртээнһээ бэлдээд, үбһэ ногооной эгээл шэмэтэй үедэ сабшажа ородог. Ажалай түлөөһые бэлэдхэгдэһэн тэжээлэй хэмээр үгэхэдэ хүдэлмэриин шанар һайжардаг, шугы бургааһанай ногоон сабшагдадаг, энэ тэрэ углуу булан орхигдохоёо болино бшуу.

Байгша ондо тэжээл бэлэдхэлгын хүдэлмэридэ ажахын тоосоондо ороһон хэдэн зуун бригадануud хабаадаха байна. Тиимэһээ совхозой дирекци, колхозой правлени бүхэн тэдэ бригадануудта али болохоор туһалжа, түсэбөөр хараалгадаһанай зэргээр үбһэ, силос бэлэдхэжэ абаха арга олгохо, хүдэлмэриинь хойноһоо хинан шалгаха ёһотой.

Ургаса хуряалгын, тэжээл бэлэдхэлгын халуун хүдэлмэриин үедэ хүдөөгэй ажалшадые олоор хабаадуулхын тула ажахынуудта, бригадануудта үхибүүдэй ясли, сад эмхидхэхэ шухала болоно. Мүн хээрэ хүдэлжэ байһан хүнүүдтэ зохид байра түхеэрхэ, хамтын эдеэ хоол эмхидхэхэ шухала.

Колхоз, совхозуудай партийна организацинууд энэ үедэ хүдөөгэй ажалшадай дунда эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри хэзээ хэзээнэйхиһээ хүсэтэйгөөр ябуулха, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ ёһотой. Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануud бүхы хүдэлмэреэ тэжээл бэлэдхэжэ байһан хүнүүдэй дунда ябуулха болоно. Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхидой жэшээгээр нүүдэл культбазануудые эмхидхэбэл ехэ һайн.

Түрүү ажахынуудай жэшээгээр үдэр саг гээнгүй, болоноор газарта тэжээл бэлэдхэжэ эхилхэ саг ерээ. Үбһэ хуряалгын эхилтэр, эдэ үдэрнүүдтэ хаа хаанагүй набша намаа ехээр бэлэдхэжэ абаха, хулһа, ожорһо сабшаха арга бии. Энээндэ һургуулиин һурагшад, үбгэд, хүгшэд ехэхэн туһа хүргэхэ аргатай.

Колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, ажахын тоосоондо ороһон бригадануудые даагшад, партийна организацинууд тэжээл бэлэдхэлгын үедэ ажал эмхидхэхэ шадабаряа харуулха, Эхэ оронойнгоо үмэнэ ёһотой шалгалта бариха болоно гээшэ.

Америкын арадта зорюулагдаһан амаршалга

Америкын арадай бэеэ даанай байдал тэмсэжэ олоһоор 85 жэл гүйсэһэнтэй дашарамтуулан, нүхэд Н. С. Хрущев, Л. И. Брежнев өөһэдынгөө, овет арадай нэрэһээ Америкын Холбоото Штадуудай президент Д. Ф. Кеннедидэ, Америкын арадта амаршалгын үгэнүүдээр хандаба. Үнинэй шидхэгдэхээр болоһон шухала асуудалнуудые шидхэхэ ушаа правительствонуудай хоёр талаһаа гаргадаг ороддолгодо һая Венэдэ болоһон уулзалга, тэндэ хоёр оронуудые һонирхуулдаг асуудалнуудаар һанамжануудаа хэлсэһэн ушар туһа нэмэри болохо. Эзэрхэг түримхэйшүүлые бута сохиһоной һүүлээр үнинэй шидхэгдэхээр болоһон эдэ асуудалнуудые үнгэрһэн дайн үлөөгөө гэжэ тэрэ амаршалга соогоо Н. С. Хрущев, Л. И. Брежнев бэшэбэ.

Н. С. Хрущев Фам Ван Донгтой уулзаба

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев Советскэ Союзда гүрэнэй эрэгээр ерээд байһан Вьетнамай Демократическа Республикын премьер-министр Фам Ван Донгтой июлиин 3-да уулзаба.

Н. С. Хрущев Фам Ван Донг хоёр хани халуунаар хөөрэлдөө. Советскэ Союз Вьетнамай Демократическа Республика хоёрой хоорондохи хани харилсаан, мүн хоёр ороние һонирхуулжа байһан уласхоорондын асуудалнууд тушаа тэдэнэр хөөрэлдэбэ.

КПСС-эй XXII СЪЕЗДЫН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Хонишод үбһэндөө оробо

БАРГАЖАН. (Телефоноор абтаба). Барханай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоздо хонишодой 6 томодхогдоһон бригада эмхидхэгдэжэ, ажахын тоосоондо ороһон юм. Хонишод бүхы хүдэлмэреэ өөһэдынгөө хүсөөр хэдэг, абтаһан продукциингаа тэнгээр салин абадаг болоходоо бүришье урма зоригтойгоор ажаллажа байнхай.

Газар үһанайнгаа ёһотой эзэдынь болоһон эндэхид хабар эртэ сабшалангаа үһалжа эхилээ һэн. Арал, Харгана, Хахин, Бүхэхэн гэжэ газарнуудта үһалгдаһан 400 гаран гектар сабшалангай газарта үбһэ ногоониинь һайнаар ургажа, мүнөө үедэ хонишод үбһэ хуряалгандаа оробо. Хонишодой бригада бүхэндэ 7—8 хүнһөө бүридэһэн звенонууд эмхидхэгдээ.

Ажахын тоосоондо ороһон бригадануud тус тустаа 2—2,5 мянган центнер үбһэ бэлэдхэжэ абаха зорилготой. Техникэ, зэмсэгүүдээ бүтээсэтэйгээр ашаглажа, үбһэ хуряалгаяа богони болзорто үнгэргэхэ юм.

— Тэжээл бэлэдхэлгын харюусалгатай үе болобо. Ажалаа һаадгүйгөөр лэ эмхидхээ һаа, тэжээл элбэгээр бэлэдхэжэ абахабди. Тиигэхэшье зорилготойбди, — гэжэ барханайхид мэдүүлнэ.

О. Раднаев,
манай корр.

Зунай тунга ногоондо

Ажалаа һайнаар эмхидхэдэг, шадамар бэрхэ хадань малшан Цырен Дамбаевта (Бичурын совхоз) 148 эмэ хашараг даалгагдаһан юм. Тэрэ мүнөө зунай бэлшээриин үедэ малаа үдэр һүнигүй адуулжа, һайса таргалуулжа байнхай.

Бэлшээриингээ газарые хэдэн хуби болгожо хубаарилаад, малаа хэдэ хэдэн үдэреөр орууллжа эдуулһанайнгаа, саг соонь үһалһанайнгаа ашаар нүхэр Дамбаевай лаадаг гууртынхид май һарада даажа байһан малайнгаа толгой буриинь шэгнүүрые суудкын 700—700 граммаар нэмээгээ. Үнгэрһэн июнь һарадашье хашарагуудынь һайса таргалаа.

— КПСС-эй XXII съездын хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсанабди, — гэжэ тэдэнэр мэдүүлнэ.

Д. Тогошиев.

Республикын колхоз, совхозуудта хартаабха болон кукурузын ургасын ямараар харууһалагдажа байһан тухай

1961 оной июлиин 1-нэй мэдээн

(Таригдаһандань процентээр)

Аймагай колхозуудта	Нэгэдэхэ харууһалагдаһаниинь	
	Хартааб-ха	Кукуруза
Байкало-Кударын	42	—
Бичурын	48	23
Зэдын	—	15
Яруунын	—	28
Заиграйн	—	35
Кяхтын	35	33
Мухаршэбэрэй	34	37
Сэлэнгын	—	3
Тарбагатайн	14	1
Түнхэнэй	61	46
СОВХОЗУУДТА:		
Оймурай	100	50
Бичурын	—	2
Охин-Булагай	10	8
Борьёогой	—	24
Октябрьский	—	35
Онохойн	—	23
Кяхтын	—	5
Погранична	15	2
«Эрдэм»	100	50
Сэлэнгын	—	23
Саланай	—	48
Хэжэнгын	—	0,6
Хориин	—	4
Туршалгын станци	50	50

РЕСПУБЛИКЫН ХОНИ ХАЙШАЛАГШАДАЙ МҮРЫСӨӨН

ИЮЛИИН 3. Улан-Удэ городноо арбаад модо газарта Бурядай хүдөө ажахын институтай һуралсалай ажахын отара байрладаг. Отарын ахалагша хонишон Григорий Николаевич Бажеев ехэл яаралтайгаар урагша хойшоо гэшхэлнэ. Үлүү булуу юумнүүдэй татана, мүрысөөн болохо газарта хэрэгтэй болохо юумэнүүдые наринаар харалсана. Үбгэжөөл хонишоной мэгдэхэншье буруугүй. Юуб гэхэдэ, энэ үдэр республикын олон аймагуудһаа хүндэтэй айлшадые—аймагуудай мүрысөөндэ илаһан эрхим хайшалагшадые угтахаяа байгаа ха юм.

Удэрэй 11 час дүтэлжэ, мүрысөөндэ хабаадаха хүнүүд булта сугларба. Дээрээ тёс, хушалтатай ута сарай доро 8—8 хайшатай хоёр пункт түхеэрэгдэнхэй. Нэгэндэнь хонидые шэнэ—оренбургын аргаар хайшалха, нүгөөдэдэнь юрын хуушан аргаар хиргаха байра бэлдэгдээ. Тэрэнэй хажууда хонидые хааха хорёо бии. Сарайн тэг дунда улаан бүд дээрэ «Республикын хони хайшалагшадай мүрысөөндэ хабаадагшадта амар мэндэ» гэһэн үгэнүүд аржыса бэшэгдэнхэй харагдана. Тээ хажуудань «Оренбургын аргаар хони яажа хайшалхаб» гэһэн плакат үлгэгдэнхэй.

Мүрысөөнэй эхилхэ саг дүтэлжэ, тэрээндэ хабаадаха хүнүүдэй досоо түшэгэнэнэл хэбэртэй. Хаанаһаа ямар бэрхэ хайшалагша ерээ юм ааб гээд хүнүүд шэхээ табилсана. Зэдэ, Сэлэнгэһээ, Хори, Заиграйнаа, Мухаршэбэрһээ шадабаритай бэрхэ хүбүүд, басагад сугларһан хэбэртэй. Һорилдоондо хамта 12 хүн хабаадаха болобо.

Эгээн түрүүлэн оренбургын аргаар хони хайшалха мүрысөө үнгэргэхэ гэжэ шиидээ. Тэрээндэ Борьёогой совхозой (Зэдэ) хүдэлмэришэн Сатар Войсалов, Суулгын совхозой — Зындыма Дондукова гэгшэд хабаадаба. Удаань манай эндэ хэрэглэгдэдэг юрын аргаар хайшалха һорилдоон болоо. Мүрысөөнэй эсэстэ нэгэдэхи һуурида Сатар Войсалов гараа.

Сатар Войсалов эрхимлээ

Дунда зэргын, шүрбэһэлиг бэетэй Сатар Войсалов түрүүлэн нэгэ томо гэгшын хони арахаань шэрэжэ асарһаар лэ, тэрэнээ һуулгажа, оренбургын аргаар хайшалжа оробо. Түрүүшынгээ хони 12 минута соо хайшалаад, хоёрдохидоо бүри ульгам боложо, 8 минутада хиргажархиба. Гурбадахидаа бүришье дүриеэ оложо, 5 минута соо нэгэ хониие мүндылгэжэрхибэ. Тиигэ тиигэһээр 10 хони хамта 85 минутада хайшалжа дүүргэбэ. Хайшалһанайнь шанар дундаһаа дээшэ, ноохониинь һайнаар абтаа гэжэ жюри тоолобо.

Сатар Войсалов энэ жэлдэ Оренбургын область ошожо, тэндэхи хони хайшалдаг аргатай танилсаһаншье мүртөө үшөөл түргөөр, һайнаар хайшалжа бирахагүй байшоо. Оренбургын аргаар хайшалхадаа хониной хаанаһаань эхилээд, хаанань дүүргэхэб гэһэн 11 гурим заатагүй баримталха байгаад, тэрэнээ хүсэд бэелүүлээгүй, олон ушарта һамарһан, ехээр яарахадаа хониной арһа гэмтээһэншье байна.

— Энэ аргаар хайшалхада зохид аад лэ, үшөөл һайса дүршөөгүй байнабди, — гэжэ нүхэр Войсалов үнэн сэдьхэлһээ мэдүүлбэ.

Хожомынь юрын аргаар хони хайшалхадаа Сатар Войсалов айхабтар бэрхэ хайшалагша байһанаа гэршэлбэ. Тэрэ хонидые наар дээрэ хэбтүүлээд, хүлнүүдыень уянгүйгөөр хиргадаг заншалтай байба. Хонёо өөр тээшээ нюргаарнь хэбтүүлээд, баруун талынь урда хүлые хониной толгой дараад байхаар урагшань татажа, наарта хадаатай бүтүү оohорто торгожорхино. Тиигээд гүзээнэйнь нооһо хойноһоонь урагшань шамаад, зүүн, баруун самиие сэбэрлээд,

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

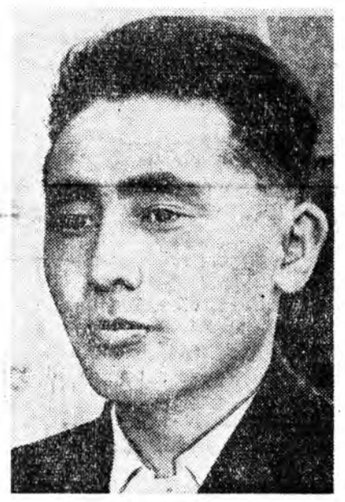

Хони хайшалха мүрысөөндэ гурбадахи һуури эзэлһэн Сэлэнгын аймагай «Коммунизм» колхозой хонишон Николай Пурбуев.

Борьёогой совхозой хүдэлмэришэн Сатар Войсалов оренбургын аргаар хони хайшалжа байна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Фам Ван Донг уулзалга хэбэ

Гүрэнэй хэрэгээр Советскэ Союзда ерээд байһан Вьетнамай Демократическа Республикын премьер-министр Фам Ван Донг июлиин 3-да ехэ уулзалга хэбэ.

СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев, нүхэд А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, СССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшонор Н. Н. Органов, Я. С. Насриддинова болон бусад совет талаһаа тэрэ уулзалга дээрэ байлсаа.

Вьетнамай Демократическа Республикын правительственна делегациин гэшүүд — премьер-министрын орлогшо Ле Тхань Нги, ДВР-гэй госпланай түрүүлэгшын орлогшо министр Ле Ван Гиен болон бусад тэрэ уулзалгада байгаа.

Уулзалга хани халуун, аха дүү ёһоной оршон байдалда үнгэрөө. Премьер-министр Фам Ван Донг, СССР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущев эндэ үгэ хэлэбэ.

Нүхэд Фам Ван Донгын, Н. С. Хрущевой үгэ хэлэхэдэ оло дахин альга ташаба.

(ТАСС).

КНДР-эй правительственна делегациин Киев ошоод байһан тухай

КИЕВ, июлиин 3. (ТАСС). Аха дүү корей арадай түлөөлэгшэдые — арадай Корейн элитэ ехэ гүрэнэй, политическэ ажал-ябуулагша нүхэр Ким Ир Сен толгойлогшотой КНДР-эй партийно-правительственна делегациин гэшүүдые советскэ Украинын ажалшад өөһэдынгөө газар дээрэ аргагүй баяртайгаар угтана.

Киевскэ областийн Гребенковско районой «Дружба» колхоздо Корейн делегаци мүнөөдэр үглөөгүүр ошоо. КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гэй секретарь Ф. Р. Козлов, КПСС-эй ЦК-гэй Президиумэй гэшүүн, Украинын КП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Н. В. Подгорный болон бусад делегациин гэшүүдтэй хамта ябалсаба.

Социалистическэ Ажалай хоёр дахин Герой О. К. Диптан гэгшын звеногойхидой элдүүрилдэг сахарай свёклын плантацида хойно хойноһоо һубариһан машинануud ерэжэ тогтобо. Энэмнай Васильковско районой Ильичын нэрэмжэтэ колхоз болоно. Свёкло ургуулагшадай звеное даагша мэдээжэ болоһон энэ эхэнэртэй, звеногой бусад гэшүүдтэй нүхэд Ким Ир Сен, Ф. Р. Козлов, Н. В. Подгорный гэгшэд хөөрэлдөө.

Жэлһээ жэлдэ О. К. Диптан сахарай свеклын, кукурузын баян ургаса хуряадаг. Украинын ССР-эй Верховно Советэй депутадаар тэрэ һунгагданхай. Колхозой партийна организациин секретарь юм гэжэ Н. В. Подгорный Ким Ир Сендэ хөөрэжэ үгэбэ.

КНДР-эй партийно-правительственна делегациин нэрэһээ Ким Ир Сен мэдээжэ звеньевойдо бэлэг барюулаа. Тиихэдэнь Ольга Клементьевна үнэн зүрхэнһөө баяр хүргэбэ.

Украинада түрүүшүүлэй тоодо тосхоноо городой түхэлтэй һуурин газар болгожо байһан «Дружба» колхоздо тэдэнэр хүрэбэ.

Ксаверовка тосхондо ажаһуудаг хэдэн олон хүнүүд нүхэд Ким Ир Сен, КНДР-эй партийно-правительственна делегациин гэшүүдые, нүхэд Ф. Р. Козлов, Н. В. Подгорный гэгшэдые халуунаар амаршалба.

Ким Ир Сен, партийно-правительственна делегациин гэшүүд Ф. Р. Козлов, Н. В. Подгорный болон бусад Ксаверовка тосхоной хүдөөгэй Культурын байшан хараба.

«Терезино» гэжэ мал ажалай туршалгын станцида хүндэтэ айлшадай ошоходо, тэндэхи научна хүдэлмэрилэгшэд, хүдэлмэришэд хани халуунаар угтаһан байна.

Ажахые хараһанай һүүлээр корей ханинарай хүндэлэлдэ тэндэ үглөөнэй сайлалга үнгэргэгдэбэ. Сайлалгын үедэ нүхэд Ким Ир Сен, Н. В. Подгорный, Ф. Р. Козлов гэгшэд хани ёһоной үгэ хэлэбэ.

Корейн Арадай-Демократическа Республикаһаа ерэһэн айлшад, тэдэнине үдэшэжэ ябаһан хүнүүд Культурын октябрьска ордондо үдэшэлэн Украинын ССР-эй гүрэнэй габьяата ансамблиин концерт хараа.

Гайхамшагта 40 жэл

МОСКВА., июлиин 3. (ТАСС-эй шэнжэлэгшэ Василий Харьков иигэжэ бэшэнэ:

Арадай революциин болоһоор 40 жэл гүйсэһэнэй ойе— национальна ехэ һайндэрөө Монголой Арадай Республика тэмдэглэхээ байна. Тэрэ революциин ашаар монгол арад колониализмын, феодализмын дарлалтаһаа мултарһан түүхэтэй. 40 жэлэй саада тээ Монголой Арадай-революционно парти өөрынгөө газар дээрэ марксизм-ленинизмын туг зүрхэтэйгөөр үргөөд, ажалшадые революционно тэмсэлдэ хүтэлбэрилэн оруулаа. Тиигээд тэрэ тэмсэлынь илажа гараа һэн.

Монгол арад хэдэн зуун жэлэй туршада хатуу шанга дарлалта, мүлжэлтэдэ байһан түүхэтэй. Хуушанай монгол гээшэ эгээ гээгдэнги газарнуудай нэгэн һэн. Тэндэ гадаадын арьяатандал империалистнуud хорото хэрэгээ бэелүүлдэг байһан юм.

Харин тиихэдэ ламанар дарлагшадта эсэргүүсэхэгүй гэһэн номнол ябуулдаг байгаа. Монголой гол һалбари—мал ажал тон ахир гээгдэнги аргаар эрхилэгдэдэг һэн. Элдэб халдабаритай үбшэнөөр үбдэжэ, монгол арад үсөөржэ, аалихан һалахаяа байгаа бэлэй.

1921 оной июль һарада арадай революци илаһан юм. Тиигэжэ үнгэрһэн 40 жэлэй туршада Монголой Арадай Республика танигдашагүйгөөр хубилаа. Мүнөө монгол арад социалис байгуулалтын һаруул харгыгаар найдамтайгаар урагшаа дабшажа ябана.

Үнгэрһэн дайнай һүүлээр МНР илангаяа түргөөр хүгжэһэн байна. Промышлениостийн шэнэ һалбаринууд, түмэр харгын, агаарай транспорт орон дотор бии болоо. Мүн эрдэм ухаан, соёл болбосорол ехээр хүгжөө. Жэшээлбэл, 1960 ондо МНР-эй промышленность хоёр һара бүхэндэ 1940 ондо бүхыдөө абаһанай тухай продукци гаргадаг болоһон байна. Һурагшадые мянган хүн дээрэ хубаабал, МНР капиталистическэ Италие холо ахижа гаранхай. Мүнөө МНР аграрно-промышленна гүрэн болонхой. Социалистическэ общество байгуулжа дүүргэхэ шэнэ шатадаа МНР ороод ябана.

Хүгжэлтэдөө капиталистическэ шатые зарим оронууд алгасан гаража хүгжэхэ аргатай гэһэн ленинскэ һургаалай зуб байһыень Арадай Монголой энэ 40 жэл элитээр тодорхойлно. Экономическа талаараа урдань гээгдэнги байһан орон хүгжэлтэдөө капиталистическэ шатые алгасажа, түүхын богонихон болзор соо өөцэдтөө жаргалтай байдал бий болгохо байна гэжэ Монголой Арадай Республикын дүршэл харуулба. Энэ дүршэлынь уласхоорондын ехэ удха шанартай.

Монголой Арадай Республика Советскэ Союзтай эб хамта 40 жэлэй туршада шэнэ байдал байгуулжа ябана. Россин хүдэлмэришэд, таряашадтай хамта гүрэнэй, ажахын талаар бэеэ даанхай байдалтай болохын түлөө тэмсэхэ гээшэ Монголой ажалшан бүхэнэй нэгэл, зуб харгы зам болоно гэжэ 1921 ондо Монголой делегацитай агуулсэ Ленин уулзахадаа тэмдэглээ һэн.

Ленинэй эдэ үгэнүүд бодотоор бэелүүлэгдэжэ байнхай. МНР мүнөө бэеэ даанхай, эб найрамдалда дуратай гүрэн болоо. Тиимэһээ бусад оронуудтай хамта уласхоорондын шүхалын шүхала асуудалнуудые шидхэхэ хэрэгтэ хабаадаха дүүрэн эрхэтэй. Гэбэшье 15 жэлэй туршада Монгол ООН-до абтанагүй. Империалистическэ гүрэнүүд энээндэ һаад тойбо татана бшуу. Энэ угаа таарамжагүй ушарые үнинэй усадхахаар болоихой.

РЕСПУБЛИКЫН ХОНИ ХАЙШАЛАГШАДАЙ МҮРЫСӨӨН

Республикын хони хайшалагшадай мүрысөөндэ хабаадажа, хоёрдохи һуури эзэлһэн, «Бурядай АССР-эй эрхим хайшалагша» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэһэн Зэдын Сталинай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн Евдокия Доржиева хуушан аргаараа хони хайшалжа, шадамар бэрхэ байһанаа харуулжа байна.

Үнэхөөр тэрэ басаганай хайшалхаш гэшэнь гани байшоо. Бүхы хонидоо нэгэл дадаһан гуримаараа хайшална. Хонёо гүзээгээрнь өөр тээшээ харуулжа, наар дээрэ хэбтүүлһэн бэеэрээ хойто хоёр хүлыень гэдэргэнь татаад, наарһаа уяжархина. Эгээн түрүүлэн зүүн самиһаань эхилжэ, зүүн ташааень хиргаад, һүүл, уусыень хайшалһаар лэ гүзээнэй нооһо сэбэрлэжэ, толгой, хүзүүнэй нооһо шамаад, хонёо гүзээн дээгүүрнь эрьюулжэрхинэ. Хонёо эрьюулхэдээ хүлэйнь уяа тайланагүй.

Тииһээр лэ нюрган талаһаа гүзээн тээшэнь машинкааараа хэдэн удаа ябуулжархёод, баруун ташаагай, гүзээнэй нооһо хайшалаад, толгой, хүзүү сэбэрлээд, үбсүүень хиргаһаар лэ хонёо табина.

Евдокия басаганай хүдэлжэ байхыень харахада, нэгэшье яаралгүйхэнөөр, машинкаараа хүсэд үмхүүлжэ, дадаһан гуримаа алдангүйгөөр баримтална. Хүдэлжэ байһан машинкаяа болоулхын тула зүүн гараараа ороно, тэрэл үедөө баруун гартаа барижа байһан машинкаяа ханада үлгэжэрхинэ. Нэгэ хони хайшалхынгаа урдахана машинкаяа ведруутай уһан соо угаагаад лэ, тэрэнээ дүүргэтэрээ ондоо юумэндэ һамааринагүй.

— Эндэ машинкануудынь дүрэ буруу тодхоотой байжа, ажаллахада зохидгүй. Машинкануud хайшалагшын ара талада, оонорынь хүнэй баруун һуга доотуур ороод байхаар тодохобол зохид һэн,— гэжэ Евдокия Доржиева тон зүб ажаглалта хээ.

Үнэхөөр мүрысөө үнгэргэгдэһэн газарта дутагдалнууд олон байгаа. Машинкануud хүсэд тааруулагдаагүй, моторынь унтарха ябадал үзэгдөө. Хони табяад хайшалха наарынь уйтан байшоо. Хайшалагшадай ундаа хуряаха хүйтэн сай бэлдэгдээгүй. Эдэ бүхы дутагдалнуудай ушараагүй юм һаа, хайшалагшад бүришье һайн амжалта туйлаха һэн.

Хэды тиимэ байгаашье һаань, Евдокия Доржиева 10 хонёо 59 минута соо хайшалжа дүүргээ гэхэ гү, али 7 часайхида оруулхада үдэртэ 71 хони хиргаһан болоно. Тиихэдэ тэрэнэй хайшалһан хонидынь нэгэшье гэмтээгдээгүй, һайн, эрхим һайн сэгнэлтэ абажа, нооһонойнь шанар мүн лэ иимээр сэгнэгдээ. Хүдэлмэриин шанарай талаар хайшалагша Доржиевада хүрэхэ хүн байгаагүй. Хайшалһан хонидһоонь дунда зэргээр 3 килограмм 570 грамм нооһон абтаа.

Бэрхэш даа Николай Пурбуев

Жэл бүри олон хурьга түлжүүлжэ, республика дотороо мэдээжэ болоһон «Коммунизм» колхозой (мүнөө Сэлэнгын аймагай) хонишон Николай Пурбуев хонидые яажа сэбэрээр, түргөөр хайшалжа болохоб гэжэ харуулжа шадаа. Энэ 10 хони 58 минутада хайшалаа гэхэ гү, али 7 часайхида бодоод үзэхэдэ үдэртэ 72 хони хиргаһан байна. Хүдэлмэриин шанар һайн, эрхим һайн гэжэ тоологдоо.

Николай хониной хойто, урда хүлнүүдынь хойшо ураг шань татаад уяжархидаг заншалтай. Эгээн түрүүн хониной гүзээнһээнь эхилээд, зүүн бэеыень хиргаад, удаань баруун талыень хайшална. Ажаллажа байхадаа мүн лэ өөрынгөө дүршэһэн гурим алдангүй баримтална.

Солбон бэрхээр хайшалжа, Николай мүрысөөндэ гурбадахи һуури эзэлжэ гараа.

Гурбан бэрхэшүүл «Бурядай АССР-эй эрхим хайшалагша» гэһэн диплом абажа, 30—30 түхэриг мүнгэн шанда хүртөө. Тиигээд тэдэнэр Оренбургын область ошожо, Россин Федерацийн область, хизаар, республикануud хооронд ын мүрысөөндэ хабаадахаяа мордобо.

Мүрысөөн юу харуулааб

— Жэл бүри хони хайшалагшадай аймагай, республикын мүрысөө үнгэргэжэ байхал хэрэгтэй байна. Бидэнэр бэе бэеынгээ ажалладаг онол аргые хаража, бүрил һайнаар хүдэлдэг болохолди,— гэжэ Евдокия Доржиева сэхэ мэдүүлбэ. Тэрэнье тон зүб.

Һорилдооной боложо байха үедэ хайшалагшадай бэе бэетээ хөөрэлдэхэ, нүхэдэй ёноор өөһэд хоорондоо ажаглалта хэлсэхэ ушар олон гараа.

— Николай, ши хонидойнгоо хүлнүүдые уянгүйгөөр, гансал урда хүл толгой хоёрыень дараад байха оонор хэрэгтэй. Тэрээндэ хониной хүл тээглэхэдэ орой саг гаранагүй,—гэжэ Борьёогой совхозой бэрхэ хайшалагша Сатар Войсалов Николай Пурбуевта үнэн зүрхэнһөө хөөрэнэ. Иимэрхүү хөөрэлдөөнүүд гаражал байгаа.

Мүрысөөндэ хабаадагшадай ажаллажа байхые харахада хүн бүхэн өөр өөрын аргатай, хайшалдаг гурим заншалтай байба. Заримадынь хониной гүзээнэй нооһо хайшалһаар лэ дүрбэн хүлыень нэгэ газар холбожо уяжархина. Энэ ушарта хониной арһан уршалаатажа, хайшалхада бэрхэтэй гэжэ һанагдана.

Мүрысөөндэ хабаадагшадай дунда Сэлэнгын совхозой залуу хүдэлмэришэн Владимир Содбоев бэрхэ хайшалагша байһанаа харуулаа. Тэрэ 10 хони 56 минутада хайшалбашье, хүдэлмэриинь шанар дунда зэргэ байжа, хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэжэ шадаагүй.

Тэрэшэлэн Хорин аймагай Анаагай совхозой хүдэлмэришэн эхэнэр Надежда Снеткова, Хэжэнгын совхозой—Светлана Жигмытдоржиева, Сэлэнгын совхозой Цыцык Мунхуева гэгшэд шадамар бэрхэ хайшалагшад байһанаа гэршэлээ.

Тиигэбэшье «Хони хайшалалгаар Бурядай АССР-эй чемпион» гэһэн нэрэ зэргэдэ нэгэшье хүн хүртөөгүй. Саашадаа ажалай бүтээсэ ехэтэй оренбургын арга хэрэглэдэг боложо, амжалтаяа арьбадхаха хэрэгтэй байһаниинь элирээ.

Мүрысөөнэй эсэстэ Бурядай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо, мүрысөө үнгэргэхэ жюриин түрүүлэгшэ нүхэр Желтый согсолол хэжэ, эрхимлэгшэдтэ диплом, шан барюулжа, бултанда баясхалан хүргэжэ, ерэхэ жэлдэ бүри ехэ амжалта туйлахыень, бүри олоороо хабаадахыень, бэшэ нүхэдтөө туһа хүргэхыень хүсэбэ.

Хонёор баян манай республикын эрхэ байдалда хайшалагшын үүргэ ехэ. Юуб гэхэдэ, колхоз, совхозуудай бүхы олзо доходой 45 процентнь нооһонһоо ороно бшуу. Тиимэһээ ажалша бэрхэ хүнүүдые энэ харюусалгатай, хүндэтэй хүдэлмэридэ табижа, мэргэжэлынь улам дээшэлүүлжэ, хони хайшалалгые 15—20 үдэртэ үнгэргэдэг болохо зорилго саашадаа табигдана гээшэ.

Гэхэтэй хамта, энэ мүрысөөндэ хоёор олон Баргажанай, Бичурын, Кяхтын аймагуудһаа хайшалагшадай хабаадаагүй байһаниинь гэмшэлтэй. Тиигэбэшье энэ мүрысөөнэй аша туһатай байһаниинь дамжаггүй.

Б. ГЫЛЫКОВ.

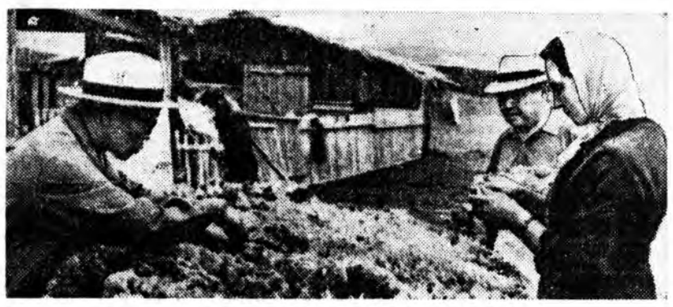

Мүрысөөнэй жюриин гэшүүд нооһоной шанар шалгажа байна.
А. МАНТАЕВАЙ фото.

Ажалһаа хулжагшад, аарач ябадалтан үгы болоҗ!

Нютагһаань табан жэлээр сүлэхэ

Клуб соо сугларагшадые бүридхэхэдэнь аяар 176 хүн сугларшаһан байба. Тохой тосхоноорхин Сэлэнгын РТС-эй клубта хамтааран сугларжа, ажал хүдэлмэриһөө хулжадаг, хулигаан ааша гаргадаг Кочетков Василий Николаевич гэгшын хэрэг хаража үзэбэ.

Ниитын хэрэгтэ ашатай туһатай хүдэлмэриһөө хулжажа ябадаг Кочетковой олоной дунда таарахагүй аяг ааша гаргадаг тухайнь Сэлэнгын аймагай прокурор нүхэр Бадеев тодорхойгоор хэлэжэ үгэбэ. Гэмтэ нюур Кочетков хадаа энээнэй урда тээ хазагай ябадал гаргадаг байһан туладаа нэгэнтэ бэшэ сомоной Соведтэ дуудагдажа, ажалгүй ябанаш, хулигаантанаш, архи уунаш, ниитын гурим эбдэнэш гүүлэжэ, хэдэн дахин зэмэлүүлһэн, донгодолгодо ороһон байгаа.

Харин нютагаархинайнь, сомоной Соведэйшье хэһэн нүхэрэй ёноной зүбшөөл Кочетковто ямаршье һургаал болоогүй. 1961 оной эхинһээ хойшо олониитэдэ ашатай туһатай энэ гэхэ юумэ хээгүй шахуу. Апрель соо 11 үдэр, май соо 8 үдэр, июнь соо 5 үдэр хүдэлмэри хэһэн нэрэтэй. Гадна үдэр бүри архидадаг, хараал хэрүүл үүдхэдэг, гэртэхинээ доромжолдог хүн байшоо. Архи ууха мүнгэ оложо ядахадаа, һамганһаа нюужа, хулуужа бусадта зөөреэ худалдадаг, тиигээд тэрэ олоһон мүнгэеэ архи болгодог байгаа. Кочетков хадаа аяар 495 түхэригэй (шэнэ мүнгөөр) зөөри зөөшэеэ архидажархёо.

Прокуророй элидхэһэнэй һүүлээр нүхэд Махашкеев, Смелыге, Жамбалов, Арьяев, Кочетковой һамган И. И. Вандакурова болон бусад үгэ хэлэжэ, гэмтэ нюур Кочетковой олонин тын дунда таарах гүй ааша гаргадагыень, хүдэл мэриһөө хулжажа ябадагыен эрид буруушааба. Иимэ хү манай нютаг тосхонуудаа байха ёһогүй, үгы болох ушартай гэжэ эрилтэ табин даа һэн. Тиихэ зуураа үгэ х лэгшэ бүхэн нютагтаа хүндэ буураһан, заһархаяа болиһо Кочетков В. Н. гэгшые тос хонһоо сүлэхэ гэһэн дурадха сэхэ оруулһан байна.

Тохой нютагай ажалшада хамтын суглаан РСФСР-э Верховно Соведэй Президиу мэй 1961 оной майн 4-нэй Ука зай үндэһөөр обществодо хар ша ябадал гаргадаг, хүдэл мэриһөө тэрьелдэг В. Н. Ко четковые нютагһаань таба жэлэй болзороор сүлэхэ гэһэ шиидхэбэри нэгэн дуугаар ба талан абаба.

П. Ангаров,
Тохой тосхоной нүхэрэй сүүдэй түрүүлэгшэ.

Малынь юундэ таргалнагүйб?

☆

Социалистическэ үялгануудай дүүргэлтые шалганабди

☆ ☆

Имагтал оролдосотой, шадабари ехэтэйгээр ажаллан, зунай бэлшээриие зүбөөр эмхидхэһэнэй ашаар «Эрдэм» колхозой түрүү малшад З. Б. Ванданов, Г. Ц. Ванчиков болон бусад жэлһээ жэлдэ малаа һайса таргалуулжа, шэгнүүрыень ехээр нэмээдэг байха юм. Артелиин 1-дэхи комплексно бригадын түрүү малшан Тудуп Дампилов даажа абаһан эрэ хашарагуудаа Санхир гэжэ газарта шадамар бэрхээр адуулжа, үнгэрһэн 5 һарын туршада толгой бүриинь шэгнүүрые сүүдхэдээ 950 граммаар нэмээжэ шадаа. Ерэхэ намартаа хашарагуудаа толгой бүриинь 300 килограммһаа доошо бэшээр, таргаараар гүрэндэ тушааха юм.

Тиигэбэшье артелиин зарим комплексно бригадануудай гүүртэ, отарануудта малай зунай бэлшээри тон эмхигүй гөөр эхилээд, хангалтагүйгөөр ябажа байнхай. Тусхайлбал Енхорой 3-дахи комплексно бригадада колхозой бүхы бэлшээн таргалуулха малынь байрладаг. Үнгэрһэн үбэл, хабарай үедэ үбһэ тэжээлээр дутамаг байжа, үхэр малынь сехэ туража, муудажа ондо ороо, олохон толгой гарзалһаншье байна. Тиимэһээ эндэхид малаа хүхэ ногоон дээрэ һайнаар бэлшээжэ, таргалуулжа абахын түлөө бүхы хэшээл оролдолгоёо гаргаха бэзэ гэжэ һанагдаһан, хүлеэгдэһэншье бэлэй. Теэд мүнөө колхоздо малай зунай адуулга һайнаар эмхидхэгдэнэ гэхын аргагүй. Энээниие хэдэ хэдэн баримтануудаар гэршэлжэ болоно. Баруун Хүндүй гэжэ малай бэлшээри муутай, уһааршье хомор нютагта 1300 хони, хурьгадтай хоёр отара, зуугаад толгой буруудтай нэгэ гүүртэ зуһажа байнхай. Нёдондо намарһаа эхилээд, һая болотор эндэ баһал тэды толгой хони, мал үбэлжөө юм. Тиимэ газарта ямар хагда ногоон байхаб даа. Эндэхи гүүртын залуу мал илангаяа шадал тамираар һула, нилээд олониинь хүл дээрээ ябажа, холын хада уулын бэлшээридэ хүрэхэ шадалгүйнүүд. Байрынгаа дүтэ шадархи үрбыхэ ногоогүй таладал адуулагдана. Мүн эндэхи отарын хонидой бэлшээри муугаар эмхидхэгдэһэн дээрэһээ тэдэнэйнь нооһон мүнөө хүрэтэр һайса хөөрөөдүй.

Сэлэнгэ мүрэнэй баруун эрьедэхи Моносто, Улаан Шуугы гэжэ газарнуудта хоёр отара хурьгатай хонид, хоёр гүүртэ хашараг, буруунууд садаха ногоогүй газарта мнин лэ хаг шалжа ябаһаар. Үхэршэд Ч. Балданов, Д. Аюров гэгшэдэй даадаг гүүртын хашараг, буруунуудай олонхинь дундаһаа доошо шадалтай, туранхайнууд. Бусадшье гүүртэ, отарануудтань иимэрхүү байдал үзэгдэнэ. Теэд колхоздо мал адуулха таарамжатай зохид бэлшээриин газар хомор юм гү гэхэдэ, тиимэ бэшэ.

Абаад үзыт. Тоён гэжэ газарта хэды уужам үргэн, ургаса ногоошье һайнтай тала дайда бии гээшэб. Тэрэниие зүбөөр хубаарилаад, нилээд олон хонидой отара байлгажа боломоор ха юм. Гансал эндэ худаг малтуулха хэрэгтэй.

Тус бригадада зуугаад үнеэдһээ бүридэһэн һү һаалиин нэгэ гүүртэ бии юм. Наридха гэжэ нютагтахи зуһалангайн байрын бэлдэгдээгүй дээрэнэ гүүртын үнеэд һаял, июнин 16-да зуһаландаа гаргагда Мүнөө, зунай сагта тус гүү тэдэ үнеэн бүриһөө дунда зэ гээр оройдоол 3—4 литр һү һаагдана. Энэнь январиин я гинама хүйтэнэй, хабарай ха суу сагайхиһаа хоёр дахи доошоо ороһон болоно.

Эдэ бүгэдэ артелиин прав лени, тэрэнэй зооветмэргэжэл тэд нүхэд Цыренжапов, Биль туев гэгшэдэй адууһа малайн гаа зунай бэлшээриие зүбөө хубаарилан, һайнаар эмхидхэ хын түлөө һаналаа ёноор т бяагүй, энээндэ хайша хэр гээр хандаһаниень гэршэлн

Мүнөө зулгы һайхан зуна сагта артелиин олонхи ма шад өөһэдынгөө бүлэнэрт колхозой түб тосхоной худал даа наймаанай болон культу на гэгээрэлэй газарнуудһа холо адууһа малаа хараж зуһана бшуу. Тэдэниие үдэ бүриин хэрэгсэлэй эд бара гаар таһалгаряагүй хангахы түлөө Сүхын сельпогой пра лени, тэрэнэй түрүүлэгшэ нү хэр Цыренов анхарал оро долго мүртэй гаргадаггү нүүдэл худалдаа наймааш эмхидхэнэгүй. Сэлэнгын эд х рэглэгшэдэй союзай автолав колхозой гү, али һайн гэбэ комплексно бригадануудт түб тосхонуудаар ябаад бусашадаг.

Мүн холын малшадай кул турна эрилтэнүүдые хангахы хэрэгтэ аймгүйсэдкомой кул турын таһаг, тэрэнэй да шын орлогшо нүхэр А. М. С менников анхарал оролдол баһал гаргадаггүй.

Малай зунай бэлшээриие зүбөөр эмхидхэжэ, бии байһа дутуу дунданнуудаа түргэнөө усадхахын түлөө артели правлени, партийна комите худалдаа наймаанай, культу рын эмхи зургаануудайш хүтэлбэрилэгшэд энээн туша шухала хэмжээ түргэн абах бэзэ гэжэ һанагдана.

С. Шарапов,
хүдөө бэшэгшэ.

Шэнэ, түрүү дүй дүршэлдэ жэшээ харуулан һургаха

Колхозно тосхоной ажалшад хүдөө ажахын хүдэлмэринүүдэй эгээл шанга хаһада оробо. Ороной урда районуудтахи таряалангай талмайнуудта ороһо таряан хуряагдажа байна. Пропашной ургамалнуудай ряд хоорондыень элдүүрилхэ, үбһэ бэлдэхэ, эртын силос дараха ажал хаа хаанагүй эрхилэгдэнэ. Энэ жэлэй ургасын хүби заяан эдэ үдэрнүүдтэ шиидхэгдэжэ, хүдөө ажахын продукт саашадаа ехээр абадаг болохо туша шэнэ алхам хэгдэнэ. Партийн XXII съездые хүндэтэйгөөр угтахын, үялганууда болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө бүгэдэ арадай мүрысөөндэ хэдэн миллион колхознигууд, колхозуудай хүдэлмэришэд оролсобо.

Газар таряалан, мал ажал шадамар бэрхээр эрхидэг хэдэн мянган хүнүүд манай ороондо урган гаранхай. Бидэнэр тэдээнэй баян дүй дүршэлдэ, наукада түшэглэн бүхы колхоз, совхозуудые богонихон болзорой турша соо түрүү ажахынуудай зэргэдэ гаргажа, үйлэдбэреэ түргөөр хүргөөжэ шадаха байнабди.

Партий, правительство хүдөө ажахы хүтэлбэрилгые һайжаруулха асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулна. КПСС-эй ЦК-гэй январиин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй ёноор хүдөө ажахын органуудые, илангаяа тэдээнэй доодо шатыень шэнэдхэн хубилгаха туша ехэ хэмжээ-ябуулганууд һүүлэй үедэ бэелүүлэгдээ.

Эрхим колхоз, совхозуудта байгуулагдаһан туршалгын-жэшээтэ ажахынууд районуудтахи хүдөө ажахын органуудай хүтэлбэрилхы һуурииень эзэлдэг болонхой. Наужын түйлалтануud болон түрүү дүй дүршэл хэрэглэһэнэй ашаар районой бүхы колхоз, совхозуудтахи үйлэдбэриие түргөөр хүргөөхэ гээшэ эдээнэй гол зорилгонь болоно. Туршалгын-жэшээтэ ажахынууд бусадта бодото жэшээ харуулха үүргэтэй, тойроод байһан ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд болон мэргэжэлтэд бүхы шэнэ түрүү дүй дүршэл халан абажа, өөһэдынгөө полинууд болон фермэнүүдтэ хэрэглэхэ зэргэтэй.

Орон доторнай гурбан мянга хоёр зуу гаран туршалгын-жэшээтэ ажахы байгуулагданхай, тэдээнэй хахадынь —совхозуудта, бусадынь—түрүү колхозуудта, туршалгын, научно-туршалгын ажахынуудта эмхидхэгдээ. Түрүү дүй дүршэл тараадаг ажахынууд республика, хизаар, область бүхэндэ эмхидхэгдэһэн байна. Тиимэ ажахынууд Россин Федерацида 1.805, Украинада—604, Казахстанда—184, Белоруссида—131, Узбекистанда—110, Грузида—54 тоологдоно. Наукын туйлалтануудые, шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй дүй дүршэл согсолжо, үйлэдбэридэ хэрэглэмээр эгээл мэргэжэл һайнтай агрономууд, зоотехниргүүд, инженернүүд, экономистнууд, эрдэмтэд туршалгын-жэшээтэ ажахынуудта хүдэлхөөр эльгээгдэбэ. Зохёохы ёноор ажаллаха үргэн ехэ арга боломжо тэдэнэрэй үмэнэ нээгдэнхэй. «Туршалгын-жэшээтэ ажахынуудта хүдэлдэг мэргэжэлтэд, эрдэмтэд өөһэдынгөө дүй дүршэл согсолхо зорилгоор ажаллахаһаа гадна, тэрэ дүй дүршэлөө колхоз, совхозуудта эдэбхитэйгээр дэлгэрүүлхэ, харьяата колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын продукт хэр зэргээр абтаһанай түлөө харюусаха зэргэтэй»,—гэжэ Н. С. Хрущев зааһан байна.

Хүдөө ажахын органуудай, туршалгын-жэшээтэ ажахынуудай, научно-шэнжэлэлгын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй зүблөөнүүд һүүлэй үдэрнүүдтэ олохон республика, областьнуудта үнгэрһэн байна. Шэнэ ёноор ажаллалгын дүнгүүд тэдэ зүблөөнүүдтэ согсологдоо, ээлжээтэ зорилгонууд зүбшэн хэлсэгдээ. Хүдөө ажахын органуудые үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха туша хэмжээ-ябуулганууудые манай партийн хэр зүбөөр, саг соонь бэелүүлһые туршалгын-жэшээтэ ажахынуудай түрүүшын алхамууд эли тодоор гэршэлэн харуулна. Энэ хадаа мэргэжэлтэдые, наукын хүдэлмэрилэгшэдые үйлэдбэридэ дүтэ болгоһон байна. Туршалгын-жэшээтэ олохон ажахынуудай коллективууд байгуулагдаһан түрүүшынгээ үдэрһөө эхилжэ, үрэ ехэтэй, зориг түгэлдэр ажал хэжэ ороо. Тойроод байһан колхоз, совхозуудта жэшээ харуулха гэһэн үүргэеэ тэдэнэр ехэ хүндэтэй, найдабаритай хэрэг гэжэ тоолоһон байна.

«Кубанец» гэжэ совхоздо байгуулагдаһан туршалгын-жэшээтэ районно ажахы Краснодарай хизаарта ехэ сууда гаранхай юм. Совхозой мэргэжэлтэд ажалайнгаа тодорхой түсэб эрдэмтэдтэй сугтаа хараалаа. Өөрынгөө, тэрэшэлэн районойнгоо колхоз, совхозуудтахи ажахын бүхы һалбаринуудые түргөөр хүргөөхэ туша хэмжээ-ябуулганууд түсэб дотор хараалагданхай. Поли, фермэнүүдтэ бодото ажал харуулһан семинарнууд үнгэргэгдэнэ, совхозой мэргэжэлтэд харьята ажахынуудаараа саг үргэлжэ ябажа, ажалай түрүү дүй дүршэл хэрэглэхэдэнь туһална.

Одессын областиин Дзержинскиин нэрэмжэтэ колхоздо, Сталинградай областиин «Деминский» колхоздо, Челябинска областиин «Уйска», Казагай ССР-эй «Пахта-Арал», Воронежой областиин «Таловский» совхозуудта, мүн бусадшье ажахынуудта байгуулагдаһан туршалгын-жэшээтэ ажахынууд һайн байһанаа харуулба. Хуршэнэртөө дүй дүршэлөө дамжуулан үгэхэ, бии байгаа арга боломожо өөё бүрин ашаглахын тула тэдэмэрые һургаха гээшэ хүдэлмэриимнай год зорилго болоно гэжэ туршалгын-жэшээтэ эрхим ажахынуудай коллективууд мэдэрдэг болоихой.

Гэхэ зуура партийна, советскэ зарим организацинууд хүдөө ажахын органуудые шэнэдхэн хубилгаха асуудалнуудта мүнөөнье хүрэтэр зохихо анхарал хандуулнагүй гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Россин Федерацийн, Украинын, Казахстанай хэдэ хэдэн областьнуud туршалгын-жэшээтэ ажахынуудые шэлэхэ, ажалыень эмхидхэхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандаһан байна. Газар таряалангаа, мал ажалаа тулюураар эрхидэг ажахынууд туршалгын-жэшээтэ ажахынуудай тоодо оруулагдаа гэжэ Красноярска хизаарта, Куйбышевай, Воронежой, Новосибирскэ, Горьковско, Полтавска, мүн бусадшье областьнуудта элирүүлэгдээ. Тон зүйтэй, ажабайдалаар дэбжүүлэгдэһэн һанамжые иимэрхүү баримтануудай али зэргээр гутаажа байһыень хэлээд яалтайб. Туршалгын-жэшээтэ олохон ажахынууд мэргэжэлтэдээр хүсэд бүридхэгдөөдүй. Целиннэ хизаар энэ талаар илангаяа ехээр гээгдэнэ.

Туршалгын-жэшээтэ ажахынуудта эльгээгдэһэн зарим мэргэжэлтэд ажалаа буруугаар эмхидхэнэ гэжэ баримтануud элирүүлнэ. Тэдэнэрэй зариманиинь ажахые эмхидхэхын орондо миин хажуу тээһээнь зүбшэл үгөөд лэ байхые оролдожо, ажал хэрэгээ гүнзэгыгөөр шудалнагүй. Туршалгын-жэшээтэ ажахынуудай агроном, инженер, зоотехник бүхэн ажалай тодорхой участогтай байха, бүхы түрүү юумэнүүдэй түлөө тэмсэхэ, харьяата зонынгоо ажахынуудта түрүү дүй дүршэл оролдосотойгоор дэлгэрүүлхэ үялгатай.

Жэшээнь, Могилевско областиин хэдэ хэдэн районуудтахи дүй дүршэлтэй агрономууд бөлон зоотехниргүүдые зарим ургамалнуудые тарижа ургуулгада шалгагшадаар табихые оролдоно, мяха, һү болон бусад продукт худалдажа абахыень колхознигуудай гэрнүүдээр ябуулна. Тэрээнһээ байтагай Витебскэ областиин Лиозненскэ районой туршалгын-жэшээтэ ажахынуудай мэргэжэлтэдые районно организацинуудай элдэб янзын шиидхэбэринүүдэй проект бэлэдхэлгэдэ һуулгаһан байха юм.

Үйлэдбэри эмхидхэлгэдэ өөрөө сэхэ хабаадалсаха, ажалай эрхим арганууdые, үйлэдбэри эмхидхэлгын эгээл таарамжатай арга методүүдые тосхоной ажалшадта бодото дээрэнь харуулан, научна үндэһэ баримтатай һайшаалнуудые үгэдэг байхаар бүхы ажал худалмэреэ тааралдуулан зохидуулха гээшэ туршалгынжэшээтэ ажахынуудтахи бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй уялга мүн. Партийна, советскэ организацинууд туршалгын-жэшээтэ ажахынуудта үдэр бүри туһалха уялгатай. Партийна, советскэ организацинууд тэдэ ажахынуудай хүдэлмэри һайжаруулжа, бүхы шэнэ, түрүү юумэнүүдые дайшалхы ёноор дэлгэрүүлэгшэд болгохо үүргэтэй. Туршалгын-жэшээтэ ажахынууд хуряалгын шанга хүдэлмэринүүдэй эхилээд байһан үдэрнүүдтэ хуряалгын хүдэлмэринүүдые шадамараар эмхидхэлгын, техникэ бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглалгын, ехэ ургаса абахың түлөө тэмсэлэй һайн жэшээ харуулха зэргэтэй. Комбайнаар ороһо таряа һайнаар хуряагшадай дүй дүршэл, жаткын эрхим машинистнуудай хүдэлмэриин арга методүүдые шудалхадань олон тоото механизаторнуудта туһалха шухала. Хуряалгын агрегат бүхэнэй эгээл бүтээсэтэйгээр ажаллаха, ургуулһан бүхы ургасаяа ажахы бүхэнэй бүхыдэнь хуряаха, ниитынгээ мал ажалда элбэг тэжээл бэлдэхэ ябадал хангаха шухала.

Бүхы оромнай Коммунистическэ партийн XXII съездэ бэлэдхэнэ. Хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд ургасаяа амжалтатайгаар хуряаха, гүрэндэ ороһо, мяха, һү, мүн бусад продукт худалдаха түсэбөө дүүргэбэл съездэ бүгэдэ арадай бэлэдхэхэ хэрэгтэ хүндэтэ хубитаяа оруулха байна. Туршалгын-жэшээтэ ажахынуудай коллективууд мүрысэгшэдэй түрүү зэргэдэ ябалсана.

«Правдын» июлиин 3-най түрүү бэшэг.

В. БУДАЖАПОВ.

I. БАЯРМАА

Энэ таһаггай хэн
Эжэл хани болонхойб!
Эрьехэ нарантай хэн
Эртэ үглөө бодонхойб?
Тэрэ—Баярмаа. Тэршэлһэ
Һуняаһаар
Тэнюун хүхюутэй энеэгээ
Хүл дээрээ
Һүрэжэ бодоод, өөрөө
«Эжы!» гэжэ ооглоно.
Иигэжэ гэгээн үдэрэй
Гэрэлтэн ерэһые гэршэлна

II. ХУДАЛШАН

Маряагүй шарайтай,
Мяхагүй бэетэй
Харахан хүбүүхэнии
Холоһоо обёорхот —
Буладай машина
Буляалдажа байна;
Түлхеэд абана —
Теэд диилэнэгүй.
Буляалдажа, буляалдажа
Булимтаржа ядаба.
Баабайдаа ошожо.
Бархиржа оробо:
«Миндагай Булад
Минии нааданхай
Буляагаад,
Шоройгоор булаа
Шоглоо, наадалаа».
Иимэ хобуушан,
Эдир худалшан
Хэрэгтэй гү
Хэлэгты, хүүгэд?!

КПСС-эй ЦК-гэй январиин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

АРТЕЛИИН ХҮГЖЭЛТЭ— ажахын тоосоондо

Мүнөө колхоз, совхозуудта үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудые зохихо руунь томодхожо, тэдэниие ажахын тоосоондо оруулаад, хаа хаанагүй машина техникын хүсэ үргэнөөр хэрэглэн, түлөөһэнэй гуримые һайжаруулжа, орооһо таряа, һү, мяха, нооһо, үндэгэ болон бусад продуктнуудые элбэг ехээр, шадаал һаа гаргаша багатайгаар абаха зорилго табигдана. Энээн тушаа республикымнай олонхи ажахынуудта горьтой хүдэлмэри хэгдэжэ эхилэнхэй. Гансашье хонишодой бригадануудые бэшэ, мүн үйлэдбэриин бусад һалбаринуудые ажахын тоосоондо оруулаад, шэнэ гуримаар хүдэлжэ, түрүүшын амжалта туйлажа байһан колхоз, совхозууд олон. Энэ талаар Кяхтын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозодо ямар хүдэлмэриин хэгдэжэ байһан тухай тус артелиин түрүүлэгшэ нүхэр И. Ф. Ивановой статья энэ хуудаһанда толилогдобо.

АСАРИ ЕХЭ ДОЛООН ЖЭЛЭЙ ХОЁРДОХИ ЖЭЛДЭ артелиимнай ажалшад, малшад хэзээ хэзээнэйхиһээ эршэмтэй шангаар хүдэлжэ, муу бэшэ үрэ дүн туйлаа гээшэ.

Үнгэрһэн жэлэй туршада урзанданайхида орходоо гүрэндэ мяхан 24 процент, һүн—12 процент, нооһон — 50 процент ехэ худалдагдаа. Мүн үндэгэншье урда жэлэйхиһээ 25 процентээр ехэ абтаһан байна. Эдэ продуктнуудые гүрэндэ худалдаха жэлэй түсэбшье горьтойгоор үлүүлэн дүүргээбди. Энэ үе соо ниитын адууһа малай, илангаяа эхэ малай тоо зарим тэды олошорһон байха юм. Ажалдаа эрхим амжалта туйлаһан түрүү хүнүүдшье манайда олон болоо. Нёдондо һаалишад Дулма Дампилова, Салима Хакимова, Бадмасу Амголонова болон бусад үнеэн бүриһөө 2300—2500 литр һү һаагаа. Хонишод Гармажап Гарматаров, Намит Занов гэгшэд зуун эхэ хонин бүриһөө 110—125 хурьга түлжүүлэнхэй. «ДТ-54» трактораар жэлдээ 900—1000 гектар зөөлэн хахалалга хэһэн механизаторнуудшье бии. Энэ мэтэ ажалай эрхим жэшээнүүдые тоолохо болоо һаа олон.

ХУУШАН ЯНЗААРАА ХОЛО ОШОГДОХОГҮЙ БАЙГАА

ТИИГЭБЭШЬЕ манайда байһан айхабтар ехэ арга боломжо, элирүүлэгдээгүй нөөсэнүүд хүсэд һайнаар хэрэглэгдэжэ, ажахые хурдан түргэнөөр хүргөөхэ бүхы юумэ хэгдэшоо гэхын аргагүй. Колхознай 1960 онойнгоо социалистическэ уялгые хүсэд дүүргэжэ шадаагүй. Гадна эдлүүриин газарай 100 га бүридэ эдеэ хоолой зүйл, илангаяа адууһа малһаа ашаг шэмэшье үшөөл бага абтана. Тэрэнэймнай өөрынь үнэ сэн ехэ. Алишье һалбарида ажалай бүтээсэ үшөөл бага зандаа.

Тиимэһээ мүнөө КПСС-эй ЦК-гэй январиин түүхэтэ Пленумэй гүн гүнзэгы ехэ удхатай шиидхэбэринүүдые бэелүүлжэ байхадаа, саашадаа юу хэхэ ёһотойбибди гэжэ һайса бодожо үзэхэ саг ерээ.

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада тэшүүдэйнгээ ажалай түлөөһые сэхэ мүнгөөр үгэдэг болоһон байгаабди. Ажалта үдэр тоолоһондо орходоо энэ гурим алишье талаараа ашатай үрэтэйнь мэдээжэ.

Зүгөөр мүнгэн түлөөһэнэй гурим бригада, фермэнүүдтэ газар таряалангай ургаса дээшэлүүлжэ, адууһа малһаа ашаг шэмэ ехээр абаха хэрэгтэ тэдэниие хүсэд һайса элсүүлжэ шадахагүй байһаниинь элитэ. Яахадааб гэхэдэ, колхоздо ажалай түлөөһэн абтаһан продукциин түлөө үгтэлэггүй, харин хүнэй үдэр, һара бүхэндэ хэһэн хүдэлмэриин түлөө түлэгдэдэг һэн бшуу.

Жэшээнь, мал ажал дээрэ абаад үзэе. Урдань һаалишадта һаанан һүнэйнь газаа тээ үшөө үнеэдээ харууһалһанай, тэдэниие ороондо оруулжа, түлыень абаһанайнь түлөө түлөөһэн үгтэдэг бэлэй. Харин тугалшад, бурууша нарай малнуудаа имагтал үхүүлэнгүй, толгой тооложо ондо оруулаад тушаагаал һаа, салин хүлһэ хүсэд абаад байгаа ха юм. Тиимэһээ залуу малые багаһаань хойшо һайнаар түлжүүлжэ, түргэн томо болгохо, таргалуулха арга боломжо гүйсэд хэрэглэгдэнэгүй бшуу. Энээнһээ боложо, мүнөө 2—3 наһатай хашараг, гуна, гунжад тус тустаа ороидоол 250—300 килограмм татана. Хэрбээ эдэ малнуудые ёһотой һайнаар харууһалаад, түлжүүлээд байгаа һаа, жэлтэйдээ 2,5—3 центнер татаха зэргэтэй.

Таряан ажал дээрэшье баһал тиимэрхүү байдал үзэгдэдэг һэн. Жэшээлхэдэ, трактористнарай ажалай түлөөһые зөөлэн хахалалга хэһэн гектарайнь хэмжээгээр үгэхэдэ тэдэнэр газар таряалангай ургасые дээшэлүүлхын түлөө үнэн зүрхэнһөө оролдодоггүй байһаниинь элитэ. Тэдэнэр орооһо таряанай ургаса ёһоор хуряагаагүй, артелиин ажахыда олзо доход өөдэтэй оруулаагүйшье һаа, муугаар, һайнааршье элдүүрилээ һаа өөрэгүй, гансал хахалһан газарайнгаа гектарай хэмжээгээр түлөөһэ абаад һуугаа ха юм. Энээнһээ нэн түрүүн колхоз лэ гарзатадаг бэлэй. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ энэ байһан ажалаймнай эмхидхэл, түлөөһэнэйшье гурим артелиин ажахые хурдан түргэнөөр хүргөөхэ, эдеэ хоолой зүйл элбэг дэлбэгээр абадаг болохо хэрэгтэ гэшүүдые бодотоор элсүүлжэ шадахагүй байгаа бшуу.

ОНШОНЬ ОЛДОО

ТЕЭД СААШАДАА колхоздо бии байгаа арга боломжонуудаа зүбөөр хэрэглэжэ, ажалай бүтээсые эрид дээшэлүүлхэ, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг ехээр абадаг боложо, тэрэнэйнгээ өөрынь үнэ сэнгые һайса химдаруулхын тула юу хэхэ ёһотойб? Энээн тушаа нилээд бодожо үзөөд байхадаа, нэн түрүүн артелиингээ бүхы һалбаринуудые зохихо руунь томодхожо, хаа хаанагүй оньһожоруулга, мащина техникын хүсэ һайса хэрэглэдэг болоод, ажахын тоосоондо орохо гэжэ шиидээбди.

Тиигээд байгша оной январиин 1-һээ хойшо шэнэ гуримаар хүдэлжэ байнабди. Урдынхида орходоо ажалай эмхидхэл һураггүй ондоо болоо. Энээнһээ урда тээ колхоздомнай 2 комплексно бригада, тэрээн соо аяар 21 элдэб жэжэ һалбаринууд байһан гээшэ. Жэшээлхэдэ, 2 трактурна бригада, һаалиин 2 гүүртэ, хониной 6 отара, гахайн фермэ, шубуунай 2 фермэ, шахан таргалуулха малай 7 гүүртэ, автомашинын гараж гэхэ мэтэ. Мүнөө тэдэ жэжэ бригада, фермэ, отаранууде зохихо руунь хамталжа, тусхай нэгэ шэглэлтэй үйлэдбэриин **13 томохон бэеэ даанхай һалбаринууд болгожо эмхидхэгдэбди. Тэдэнэй дунда ажахын тоосоондо оруулагдаһан 2 һаалиин фермэ, хонишодой 5 бригада, һайнаар түлжүүлхэ, шахан таргалуулха малай 2 гүүртэ, гахайн, шубуунай фермэ, тракторна отряд, автомашинын гараж оролсоно.** Эдэ һалбаринуудые зохихо руунь томодхожо, тэдэндэ хэрэгтэй машина техникэ, мори унаа, зэр зэмсэг, газар таряалан даалгажа үгөөд, хүндэ хүдэлмэриинь һайса оньһожоруулһанай ашаар тэндэ тоо бүридхэхэ ажалһаа, мүн хүтэлбэрилхы тушаалһаа олон хүн сүлөөрөө. Хэрбээ энээнһээ урда колхозой һалбаринуудта ондоо ажалһаа сүлөөлэгдэһэн 6 хүтэлбэрилэгшэд байһан һаа, мүнөө ороидоол 2 хүн үлэнхэй. Эдэ хэд бэ гэхэдэ, тракторна отрядые даадаг инженер, автомашинын гаражай механик болоно. Харин бэшэ һалбаринуудта тоо бүридхэхэ, хүтэлбэрилхэ уялгые тэндэ ажалладаг эрдэм бэшэг һайн мэдэхэ колхознигуудта даалгагданхай. **Энээнэй ашаар колхоздо хүтэлбэрилхы тушаалһаа хамта 20 гаран хүн сүлөөржэ үгөө.**

Ажахын тоосоон артельдэмнай үшөө ямар аша үрэ үгэнэб? **Манай колхозойхид энэ жэлдэ ажал хүдэлмэреэ шэнээр эмхидхэжэ, доторойнгоо арга боломжые зүбөөр хэрэглээд байхадаа, нёдондонойхидо орходоо мяха 34 процент, һү 57 процент, нооһо—14, үндэгэ—31, орооһо таряа—34 процент ехээр абажа шадаха юм.** Байгша ондо бүхыдөө 20,4 мянган центнер орооһо таряа, 2673 центнер мяха, 500 мянган литр һү, 235 центнер нооһо, 130 мянган үндэгэ гүрэндэ худалдахабди. **Тиигэжэ ажахыһаамнай бүхыдөө 450 мянган түхэриг олзо абтаха гэхэ гү, али олзо доходнай урда жэлэйхиһээ 100 гара мянган түхэригөөр дээшэлхэ юм.** Тэрэнэймнай 70 процентнь мал ажалһаа, 22 процентнь газар таряан ажалһаа оруулагдаха байна. Мүн абтаһан бүхы продукциин өөрынь үнэ сэншье эрид химдарха ушартай.

Ажахын тоосоондо оруулагдаһан һалбаринуудай хүдэлмэри ямараар эмхидхэгдэнэб гэжэ хэдэн үгэ хэлэе.

ГАЗАР ТАРЯАЛАН —АЖАХЫМНАЙ ҮНДЭҺЭ ҺУУРИ

АРТЕЛИИМНАЙ ажахын үндэһэ һуури газар таряалан юм. Тиимэһээ нэн түрүүн колхозойнгоо бүхы машина техникые зүбөөр, дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэдэг боложо, газар таряалангай элдүүрилгые эрид һайжаруулаад, ургасыень дээшэлүүлхэ зорилго табиһан байнабди. Мүнөө тусгаар тракторна отряд эмхидхэжэ, тэдэндэ таряалангай газар даалгажа үгөөд, ажахын тоосоондо оруулаад байхадамнай механизаторнуудай эдэбхи үүсхэл, харюусалгашье урдынхиһаа эрид дээшэлээ. Тэдэнэр машина техникээ эзэн ёһоор абажа ябаад, һайнаар заһабарилна, мүн хэһэн ажалаашье эрхим шанартайгаар бүтээжэ, тоһо, түлишэ, запасной часть горьтойгоор алмахын түлөө оролдодог болоо.

Ажахын тоосоондо оруулагдаһан тракторна отрядта бүхыдөө 4280 га газар таһалжа үгөөбди. Тэрэнэйнь 3880 гектарынь таряалангай газар болоно. Тус отряд дотороо 3 звено боложо хубааранхай. Тэдэнэй хоёрынь гансал орооһо таряа ургуулха, нүгөөдэнь кукуруза, хартаабха, сахарай свёкло тарижа, һайнаар ургуулха зорилготой. Механизаторнууднай энэ жэлдэ хабарай тарилга, ургаса харууһалха, тэрэниие хуряажа абаха бүхы хүдэлмэриие хаһа сагтань, һайн шанартайгаар өөһэдөө хэхэнь гээшэ. **Тиигэжэ таряалангай гектар бүриһөө дунда зэргээр 10 центнер орооһо таряа, кукурузын газарһаа гектарай 300 центнерһээ доошо бэшэ ногоон эшэ набша хуряаха байна. Мүн га бүриһөө 100 центнер хартаабха, 100 центнер свёкло хуряаха, гадна 100 гектар дээрэ олон жэлэй ургамал ногоо тарижа, га бүриһөө 30 центнер ургаса абаха юм.** Таряалангай ургасые эрид дээшэлүүлхын түлөө, нэгэдэхеэр, мүнөө, ерэхэ жэлэй туршада орооһо таряанай бии байһан бүхы сортнуудые сүм шэнэлжэ, имагтал нютагтаа тааруу, эрхим шанартай үрэһөөр тариадаг болохобди. Хоёрдохёор, газар таряалангай элдүүрилгые эрид һайжаруулжа, үтэгжүүлгэ, уһалалга ехээр хэхэмнай. Гадна ургаса хуряалгын үедэ гээлтэ гаргахагүйн түлөө шангаар тэмсэхэбди.

Тракторна отрядта хамта 59 хүн, тэдэнэй 43-нь механизаторнууд юм. Трактор бүхэндэ хоёр-хоёр механизатор табигданхай. Тус отрядайхидай жэлдэ хэхэ ажалай үйлэдбэриин-финансова түсэб табигдажа үгтэнхэй. Эндэ бүхыдөө хэды шэнээн ажал хэгдэхэб, ямар продукци абтахаб, хэды шэнээн мүнгэ, зөөриин гаргаша хэгдэхэб гэжэ гүйсэд тодорхойлогдонхой. Газарайнь нюрууе хараада абажа, нэгэ трактор, машинаар бүтээхэ ажалай үдэр, халаан бүриин даабари табигдаад, мүн түлишэ, тоһо гаргашалха нормошье тогтоогдоо. Отрядта элдэб маркын 11 трактор, тэдэнэй тоодо 9 «ДТ-54» трактор, орооһо таряа хуряаха 7 комбайн, силосэй ногоо суглуулха 2 комбайн болон хүдөө ажахын бусад бүхы хэрэгтэй машина, зэмсэг, түхеэрэлгэнүүд даалгагдажа үгтөө. Шулуугаар бариһан хоёр ехэ үльтбаза, һайнаар оньһожоруулагдаһан хоёр тоог, заһабарилгын мастерской тэдэнэй мэдэлдэ ороо.

Механизаторнууд саашадаа гансал абаһан продукциингаа хэмжээгээр гэхэ гү, али ондоогоор хэлэбэл, орооһо таряанай болон бусад ургамалнуудай ургаса хуряаһанайнгаа жэшээгээр түлөөһэ абаха юм. Тэдэнэй жэлдээ бүхыдөө абаха салингай 70 процентнь һара бүри заабол үгтэжэ байха. Тиигээд жэлэй һүүлдэ хуряаһан ургасыень хараада абажа, бүхы тоосоониинь хэгдэхэ болоно. Гадна заһабарилгын запасной часть, түрхихэ тоһо, шэнгэн түлишэ алмаһанайнь түлөө механизаторнуудта нэмэлтэ түлөөһэн горьтой үгтэхэ байна. Жэшээнь, нэгэ трактурист жэлдээ 50 түхэриг мүнгэнэй зөөри алмаа һаа, тэрэнэйнгээ 40 процентые өөртөө абаха ёһотой. Мүн механизаторнуудай мэргэжэл шадабаряа ходо дээшэлүүлжэ байхынь тула трактурист, комбайнер болон прицепщигүүдтэ тус тустань 2 шатын разрядууд бии болгогдоо. Нэгэ разрядаар дээшээ мэргэжэлтэй механизаторнь нүгөөдүүлһээ 5—10 процентээр дээшэ түлөөһэ абана. Энээнэй ашаар хабарай тарилгын үедэ хүн бүхэн хэһэн хүдэлмэреэ эрхим шанартайгаар бүтээхые ороддодог байба. Илангаяа газараа һайнаар элдүүрилжэ, үтэгжүүлжэ, хаһа сагтань зүбөөр тариха, тэрэнэйнгээ хярхаг захые заабол хахалжа, хүрьһыень жэгдэлхын түлөө шангаар тэмсээ.

Одоол газар таряаламнай ёһотойл эзэдээ оложо, үндэр баян ургаса абаха үндэһэ һуури табигдаба гээшэ.

ХҮНЭЙ «ГАР» ХАРАХАЯА БОЛЁОД...

МАЛ АЖАЛ дээрэшье эдеэнэй зүйл, илангаяа һү, мяха, нооһо, үндэгэ элбэг дэлбэгээр, шадаал һаа гаргаша багатайгаар абха зорилго табигдана.

Теэд энээниие хайшан гээд амжалтатайгаар бэелүүлэлтэйб? Нэн түрүүн фермэ, гүүртэ, отаранууда ажалай эмхидхэлые эрид хубилгажа, малшадай түлөөһыень улам һайжаруулха хэрэгтэй байна. Тиимэһээ бидэ жэжэхэн, таруу байһан фермэ, гүүртэ, отаранууда томодхоод, тэдэнээ ажахын тоосоондо оруулаабди. Мүнөө малшад, һаалишад, хонишод, гахайшад гансашье адууһа малаа хараад һууха бэшэ, даажа абаһан таряалан, сабшалан, бэлшээреэ оролдосотойгоор уһалжа, үтэгжүүлжэ, өөһэдынгөө хүсөөр үбһэ тэжээл ехээр, һайн шанартайгаар бэлэдхэдэг, байра байдалаа заһадаг, түхеэрдэг болохонь. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ тэдэнэр бэеэ даагаад хүдэлжэ эхилбэ бшуу.

Хэрбээ урдань һаалишан бүхэн гансал өөр өөрынгөө дааһан үнеэнһээ һү ехээр һаахын хойноһоо оролдодог һаа, мүнөө бүхы фермээрээ һү элбэгээр абахын түлөө булгадаа эршэмтэйгээр тэмсэнэ.

Хонин ажал дээрэшье баһал тиимэрхүү болонхой. Жэшээнь, энээнһээ урагша отара бүхэндэ үбэлдөө, хабартаа хурьга абалсаха, зундаа нооһо хайшалалсаха хүнүүдые олоор нэмэжэ эльгээгшэ һэмди. Харин энэ жэлдэ ажахын тоосоондо орооһон томодхогдоһон бригадануудай хонишод эдэ бүхы ажалаа имагтал өөһэдынгөө хүсөөр хэжэ, нилээд ехэ мүнгэ, зөөри алмана. Хэрбээ урдань 10—12 хүн мянгаад лэ хони харадаг һаа, мүнөө 7—8 хүн 1200—1500 толгой хони даажа абаад, өөһэдынгөө хүсөөр үбһэ тэжээлыень бэлэдхэжэ, хажуу тээһээ туһаламжагүйгөөр хурьгадаа түлжүүлнэ, нооһо хайшалжа тушаана ха юм.

Түрүү хонишон Гарма Гарматаровай ажахын тоосоондо орооһон бригадынхидые абаад үзэе. Байгша ондо эндэхид бүхы хурьгаяа өөһэдөө абажа, һайнаар түлжүүлээд, тэдэнэйнгээ шэгнүүрые хамта 78 центнерээр нэмээгээ. Мүн хони, хурьгадайнгаа үбһэ тэжээлыень өөһэдөө зөөгөө. **Тиигэжэ тэдэнэйнгээ харууһа, тэжээлэй гаргашые али болохоор хороожо, отарынхид гансахан нэгэдэхи кварталай туршада 3513 түхэригэй сэбэр олзо оруулаа. Эндэ нэгэ хониной харууһа, тэжээлдэ ороидоол 2 түхэриг гаргашалагдаа. Хурьга, түлгэнэй шэгнүүрые центнерээр нэмээхэдэ тэрэнэйнь өөрынь үнэ сэн 14,8 түхэригтэ болоо.**

Артелиин бэрхэ хонишод нүхэд Занов, Майдаров гэгшэдэй бригадануудта баһал һайн үрэ дүн туйлагдаа. Энэ үе соо колхозой хонин ажалһаа бүхыдөө 10 гара мянган түхэригэй сэбэр олзо ороо. Харин нооһоёо хайшалаад тушаахадамнай бүришье ехэ олзо доход абтахань элитэ. Байгша ондо колхоздо центнер нооһоной өөрынь үнэ сэн 90 түхэригтэ болохо гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо 100 шахуу түхэригөөр химдарха. Эдэнэр булта үнгэрэгшэ хабартаа даажа абаһан таряалан дээрээ кукуруза болон элдэб ургамал ногоо таряа. Сабшалангаашье һайса уһалаа, үтэгжүүлээ. Мүнөө үедэ үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ гарахаар түхеэржэ байнхай.

ХИМДА СЭНТЭЙ ҺҮ, МЯХАНАЙ ТҮЛӨӨ

ЖЭЛЭЙ ТҮРҮҮШЫН кварталда һү һаалиимнай фермэнүүд даабарита уялгаяа дүүргэжэ шадаагүй. Энээнэй шалтагааниинь олон. Нэгэдэхеэр, колхозой правлени, партком түрүүшээр фермэнүүдэйнгээ ажал хүдэлмэриие һайнаар эмхидхэжэ бираагүй. Тэндэ хүдэлхэ хүнүүдшье хүсэд һайнаар шэлэжэ ологдоогүй байгаа. Тиибэшье Хонхор-Нюгын фермэдэ һаагдаһан һүнэйнь өөрынь үнэ сэн урдынхиһаа 2 дахин шахуу химдараа. Мүнөө эндэ дутагдалнуудые усадхажа, фермэнүүдтэ ажалай эмхидхэлые эрид һайжаруулха талаар горьтой хүдэлмэри хэгдэнэ. Жэлэй хоёрдохи хахадта алдаһанаа тэхэрюулхэ байһандаа найданабди. Фермэнүүднай бүхы үнеэдээ оньһон аргаар һаадаг болонхой. Мүн тэдэнээ байрадань уянгүй, зүндэнь байлгана.

ГАХАЙН ФЕРМЫН АЖАЛ

УРДАНЬ колхоздомнай гахай үсхэбэрилхэдэ ехэ гарзатай гэжэ тоолодог байгаа. Нээрэшье ажахын энэ һалбариһаа олзо доход оруулхаһаа байха, ходо гарзатажа гарагша һэмди. Жэшээнь, нёдондо гансахан нэгэдэхи кварталсоо гахаймнай фермэ аяар 6700 түхэригэй гарза хээ. **Харин энэ жэлдэ тус фермые ажахын тоосоондо оруулжа, хүдэлмэриинь шэнэ гуримаар эмхидхэһэнэймнай ашаар байгша оной түрүүшын кварталда тэндэһээ 1311 түхэриг олзо доход абтаа. Тэрэшэлэн үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо үгүрэндэ гахайн мяхан һураггүй ехэ худалдагданхай. Гадна эндэ абтаһан центнер мяханай өөрынь үнэ сэншье аяар 3 дахин шахуу химдарһан байна.**

Энэ хайшан гэжэ туйлагдааб? Нэгэдэхеэр, гахайнуудай тэжээлэй рациондо орооһо таряа багаар үгэдэг болоодби. Жэшээнь, нёдондо нэгэ гахайда үдэр бүри 2 килограмм талха таряа эдюулдэг һаа, энэ жэлдэ тэрэниие 700 грамм хүрэтэр хороожо, орондонь химда сэнтэй тэжээл, илангаяа үбһэнэй гурил, кукурузын силос, машиндагдаһан һү гэхэ мэтые ехээр үгэнэбди. Иимэ тэжээл дээрэ түлжүүлэгдэһэн поршоонхо, шахамал гахайнуудшье шэгнүүрээ сүүдхэдээ 500—600 граммаар нэмээнэ. Хоёрдохёор, гол эхэ гахайнууд, мүн нэгэ-хоёр түрүүлээд шахаха залуу гахайнуудые олоор баридаг болоодби. Тэндэхи ажал хүдэлмэри цеховой гуримаар эмхидхэгдэнэ. Энээнэй ашаар нэгэ хүндэ олон гахай даалгаха арга олгогдоо. Гахайшан Норзон Гылыпкылов суута солото Ярослав Чижэй жэшээгээр хүдэлжэ, энэ жэлдэ гансаараа 1200 гахай шахаад, гүрэндөө мянган центнер мяха тушаахаар шиидээ.

Тиигэжэ колхоздо нёдондо гахайн центнер мяханай өөрынь үнэ сэн 117 түхэригтэ болоһон байбал, энэ жэлдэ тэрэмнай 50—55 түхэригһөө дээшэ гарахагүй.

БУСАД ҺАЛБАРИНУУДТА ЯМАР ХУБИЛАЛТА БОЛООБ

КОЛХОЗДОМНАЙ элдэб түхэлэй арбаад автомашина, тэдэнэй байха гараж, заһабарилга хэхэ мастерской бии. Ажахынгаа энэ һалбариин хүдэлмэриие баһал шэнэ гуримаар эмхидхэдэбди.

Уридшалан бүхы талаһаань һайса бодомжолон тооложо үзөөд, жолоошод, инженер, механигуудтай зүбшэн хэлсэжэ, энэ һалбаряа ажахын тоосоондо оруулаа һэмди. Һайса тооложо үзөөд байхадамнай энэ жэлдэ автомашинын хүсөөр хамта 3838 тонно орооһо таряа, 360 тонно хартаабха, 500 тонно корнеплод, 4 мянган тонно силосэй ургамал ногоо гэхэ мэтэ, хамта дээрээ 21200 тонно ашаа зөөхэ болонобди. Тэрэнэйнь харгын ябадал (гүйдэлые) оруулалсахада, энэнь бүхыдөө 360 мянга 300 тонно-километр болохо байна. Харин автомашинануудые хүдэлгэжэ, тэрээндэ запасной деталь, часть, шэнгэн түлишэ, түрхихэ тоһо гаргашалһанай сэн, мүн тэндэ ажалладаг зоной түлөөһэнэйнь фондые оруулалсахада автогаражай хүдэлмэридэ хамта 27.097 түхэригэй мүнгэ зөөри гаргашалагдаха зэргэтэй. Энэмнай нёдондонойнь гаргашада орходоо 2523 түхэригөөр бага болоно.

Автомашинаар хэхэ хүдэлмэриие ажахын тоосоондо абаад байхада урдынхидаал машинануудые хэрэгтэй, хэрэггүй газар руу хооһоор гүйлгэхэ, тэрээндэ эзэн бусаар хандажа, деталь, частиень сагһаа урид эбдэхэ, элээхэ, түлишэ, тоһо хэмһээ үлүүгээр гаргашалха ябадал усадхагдаа. Хэрбээ табигдаһан мүнгэ зөөриһөөнь үлүү ехэ гаргаша хэгдээ һаань, эндэ хүдэлэгшэдэй өөһэдынь лэ ажалай түлөөһэнһөө дарагдаха ха юм. Харин тэрэнээ һайса алмаад, арьбалаад байбал, нэмэлтэ түлөөһэ, шан ехээр абаха бшуу. Байгша ондо ажахын энэ һалбариһаа олон мянганай олзо доход абтаха байна. Нёдондо автогаражай ажалһаа 1600 түхэригөөр гарзатажа һалаа һэмди.

ШУБУУНАЙ ФЕРМЭ, ЗҮГЫН АЖАХЫ ТУХАЙ

ҺАЯХАН болотор шубуунай фермэ олзо доход оруулдаггүй гэжэ ехэ шоодбори байһан. Тэдэнэймнай тоо толгой тон үсөөн, харууһа, тэжээлыншье муу һэн. Тиимэһээ шубууд, илангаяа дальбараа олон гарзалдаг, үндэгэншье үсөөн абтадаг бэлэй.

Энэ жэлдэ шубуунайнгаа фермые ажахын тоосоондо оруулжа, хүдэлмэриинь шэнэ гуримаар эмхидхээбди. Нэн түрүүн хоёр жэжэхэн фермэеэ хамтадхажа, байрыень шэнээр түхеэрээбди. Шубуудаймнайшье тоо нилээд олошороо. Байгша ондо 30 мянган нугаһанай, 2 мянган тахяагай дальбараа худалдагдаа. Фермэдэ ороидоол 4 хүн хүдэлнэ. Жэлэй эхинһээ хойшо нёдондонойхидо орходоо үндэгэн 2,2 дахин ехэ абтаа. Эндэ ажалай гаргашашье урдынхиһаа һураггүй хоронхой. **Жэшээнь, 1000 үндэгэнэй өөрынь үнэ сэн 42 түхэригтэ болоо. Мүнөө жэлдэ гүрэндөө хамта 130 мянган үндэгэ, 310 центнер шубуунай мяха худалдахабди. Тиигэжэ бүхы гаргашыень хаяад байхада, энэ һалбариһаа 11.430 түхэригэй сэбэр олзо оруулагдаха байна.**

Зүгынгөө ажахые улам үргэдхэжэ, хүдэлмэриинь эрид һайжаруулаад, тэрээнһээ 3726 түхэригэй олзо оруулхаар хараалнабди. Харин нёдондо эндэнээ ороидоол 1580 түхэригэй олзо абтаа һэн.

***

Ажахын тоосоото бригада, фермэнүүдтэ хүдэлэгшэдэй ажаһуудалай, культурна эрилгые гүйсэд хангахын түлөө ехэхэн оролдолго гаргагдана. Колхозой хоёр полевой станууда, Энхэ-Талын, Хонхор-Нюгын һаалиин фермэнүүдтэ хамта 4 культбаза эмхидхэгдэнхэй. Культбаза шадар малшад, механизаторнуудай унтаха адлихан оронуудые табинхай олон таһалгатай байранууд, мүн досоонь һайн түхеэрэлгэтэй улаан булан, столовошье бии. Тэндэнь халуун эдеэн ходо бэлдэгдэжэ байдаг. Хаа хаанагүй зайн галай гэрэл оруулагдаад, ажал хүдэлмэриншье һайса оньһожоруулагдажа байнхай.

Ажахын тоосоондо ороһон манай артелиинхид энээнээ саашадаа бүри һайнаар хэрэглэжэ, бүхы хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэн, урдаа табиһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө аһан шадалаараа оролдохо, оролдоношье.

И. ИВАНОВ,
Кяхтын Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Ажахын тоосоондо ороһон тус колхозой бригада, фермэнүүдэй түрүүшүүл: (зүүн гарһаа) бэрхэ һаалишан Д. Дампилова, хонишон Г. Дампилов, һаалишан Д. Данндапова, хонишон Н. Жамьянова, мүн һая болотор һаалиин фермэдэ хүдэлжэ байһанаа **һурахаяа ошоһон хүбүүн Б. Ульзутуев.**

М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

Удэр үдэрэй һонин

ЭДИР ХҮГЖЭМШЭД. С. Сорокиной фотоэтюд.

Ходоодоо магтаалтай

Газетэ, журнал захижа уншадаггүй хүн хүдөө нютагуудта үгы шахуу. Жэшээнь, манай Уланай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой Хилгана, Яаригта, Бургал тосхонуудай айл бүхэн газетэ захидаг. Элдэбын ураи һайханай журналнуудые олонхинь абадаг болонхой. Тоэд нёдондо жэлдэ захиһан газетэ, журналнуудай хожомдожо, нэгэ доро хэдэн үдэрэй газетэ абадаг бэлэйбди. Зарим нэгэ номернуудынь үгышье болошодог һэн. Энэ жэлэй шэнэ почтальонтой болоод, үдэр бүри газетэеэ абахадаа одоол жаргаабди. Эхэ оронойнгоо, республикынгаа бүхы һонинние тэрэ доронь уншахада һонин байна. Гэрэй эзэн эхэнэр Екатерина Абидуева газетэ, бэшэг тараадаг болоо юм. Ажалдаа хэрюусалгатайгаар хандадаг, урагшаа һанаатай хүн. Тиимэ тула ойрохон зуура хүдэлөөд, ажалша бэрхээрээ зондоо хүндэтэй, магтаалтай болонхой. Гурбан тосхоной айл бүхэндэ газетэ үдэр бүри тараахада тиимэ амар хэрэг бэшэ ааб даа. Бүхэли үдэр гэхээр ябагдаха болоно.

Ажалшадай захиһан газетэ, журналнуудынь тэрэ дары хүргэжэ үгэхэһөө гадна, нүхэр Абидуева хэблэл тарааха тушаа тэдэнэй дунда мүн сэхэхэн хүдэлмэри ябуулдаг. Саашадаа бүри һайнаар хүдэлхыень, зонойнгоо дунда ходоодоо магтаалтай ябахыень тэрээндэ хүсэе.

О. Будаев.

Баргажан.

КИНО СЭДЬХЭЛЭЭ ХҮДЭЛГЭЖЭ ХАРАМААР

«В начале вска» — иимэ гаршагтай ураи һайханай кинофильм республикын ниислэл хото—Улан-Удын кинотеатрнуудта харуулагдажа эхилээ. Тус фильм Совет засаг тогтоохон Владимир Ильич Ленинэй ажабайдалда зорюулагданхай. Сценариень советскэ үнинэй кинодраматург Сергей Ермолинский бэшэһэн байна. Агууехэ вождь, багша В. И. Ленинэй залуудаа ажаллаһыень харуулһан энэ фильмые харагшад ехэтэ һонирхожо хараха ёһотой. Владимир Ульяновай ролиие Саратовай драматическа театрын залуу актер Юрий Каюров гүйсэдхэнэ. Н. К. Крупскаягай рольдо Пушкинай нэрэмжэтэ Москвагай театрын актриса Е. Ситко наадана. «В начале века» гэһэн кинокартина Шушенск, Минусинск, Сорокин гэжэ үзэсхэлэнтэ гоё газарнуудта буулгагдаһан байна. Мүн Ленинград, Рига, Москва шадар һони һонин кадрнууд буулгагдаа.

«Наш Никита Сергеевич» гэһэн документальна кинокартина июль һарын түрүүшын арбаад хоногой туршада харуулагдажа байнхай. Фильм дотор Н. С. Хрущевой дайнай урда жэлнүүдэй, Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай, мүн амгалан тайбан ажабайдалай үедэ ажаллажа ябаһыень харуулагдана.

Нүгөөдэ —**«Балтийское небо»** гэһэн хоёр серитэй кинокартина харуулагдажа үргэлжэлһөөр. Фильмын удхань агууехэ дайнай хатуу шэрүүн жэлнүүдтэ Ленинград городые баатаршалгаар хамгаалһан капитан Россохиной командалдаг лётчик-истребительнүүдэй хуби заяанда зорюулагдана.

«Ленфильмын» киностудида зохёогдожо гараһан тус фильмын гол рольнуудта П. Глебов, В. Платонов, М. Ульянов, Р. Быков, Э. Киви, И. Кондратьева, Л. Гурченко болон бусад артистнууд наадана.

Индиин «Шактифильмын» Чехословакиин Братиславска киностудинуудта зохёогдоһон **«Народ пробуждается»**, **«На распутье»** гэһэн ураи һайханай кинокартинануудэ эдэ үдэрнүүдтэ харуулагдажа эхилэнхэй. Мүн **«Озорные повороты»** гэжэ Таллинай киностудта зохёогдожо гараһан киноповесть ниислэл хотымнай ажалшадта хоёрдохёо харуулагдажа эхилхэнь.

Тэрэшэлэн **«Дружественный визит в Гану»**, **«Встречи в Марокко»**, **«Дело Хойзннгера»**, **«Песни и труд»**, **«Кто виноват ребята?»** гэһэн хроникально-документальна, хүдөө ажахын фильмнүүд харуулагдана.

а,
кэ

Зунай түлэб үе

(Фенологой тэмдэглэл)

☆ ☆

И ЮЛЬДЭ зунай эгээл түлэб үе болоно. Энэ һарада эгээн халуун, бороо хура элбэг байдаг гээшэ. Шатама наратай бүгшэм үдэр боложо байтараа, гэнтэ үүлэн суглараад, аадарлажархидаг, тэнгэри ехээр дуугардаг байна.

Республикын олонхи нютагуудта дунда зэргээр 17—19 градус дулаан болодог. Зүгөөр энэ һарада Байгал шадар һэрюубтэр байдаг, дунда зэргээр сагай уларил 13—15 градус халуун байха юм. Дулаан үдэрнүүдтэ халуунай температура олонхи аймагуудта 35—38 градус хүрэдэг. Зарим жэлдэ хойто аймагуудай хада ууланнуудаар хюруу унадаг.

Мүн июль жэл соо эгээл бороотой байдаг һарань, республикын урда болон дунда аймагуудта шиир нойтон 62-һоо 102 миллиметр хүрэтэр ородог. Тон ехэ бороотой байдаг газарнууд гэхэдэ, Выдриндэ 177, Снежнэдэ 246 миллиметр шиир ородог байна. Гадна манан ходо хөөрэжэ байдаг.

Энэ һарада дулаан, шиир нойтотой байдаг дээрэһээнь тарыан, үбһэ ногоон, овощ һайнаар ургадаг байха юм. Тэрэшэлэн элдэб модод түргөөр ургана, үнгын сэсэг дэлгэрнэ. Түглэ модотой тала дайдаар һараанын сэсэг һарын һүүл болотор улайрха. Тиихэдэ улаалзай, набтуул (шара сэсэг) болон бусад сэсэгүүд дэлхэйн шэмэг болон үнгэтэдэг. Шара даргай сэсэг түлэб дундаа һалбарха.

СЭСЭРЛИГ СОО.
И. Денисовэй фото.

Һарын һүүл багаар шэниисэ, хара тарыан залаа хадхан сэсэглэхэ, тиигээд эдеэшэжэ эхилдэг. Огородой эдеэн болбосоржо, түрүүшын үгэрсэ, морковь, һонгино, эртэ болбосордог капуста элбэгжэхэ.

Июлиин тэн багта түлэөргэнэ болбосордог, тиигээд зэдэгэнэ, нэрһэн гэхэ мэтын жэмэс түүгдэхээр болодог байха юм.

Июль — һархяаг, мөөгын ургадаг һара. Элдэб хорхой шумуул һэлгэрхэ. Эрбээхэй, сохо, аляаһа батаганаан, боргооһо, мухар бошхо гэхэшэлэн амитад элбэгжэдэг. Эдэ амитадай амидаралда дулаан уларил, ургаса ногоон ехэ нүлөөлдэг гээшэ.

Һарын тэнгээр хухы болон бусад шубууд донгодохоо болишодог. Энэ үедэ шубуудай дальбарааануудэ дэгжэжэ, өөһэдөө хоол бэдэржэ эхилдэг. Мүн июль—огородой баян ургасын һара болоно.

Тиихэдэ колхоз, совхозуудта үбһэ хуряалга түлэб дундаа эхилдэг.

И. Котов.

Хилын саанаһаа

МНРП-гэй XIV съезд

УЛАН-БАТОР, июлиин 3. (ТАСС). ТАСС-эй корреспондентнүүд Д. Бочаров, В. Петренко мэдээсэнэ:

Правительствын байшангай заседанинуудай зал соо мүнөөдэр, нютагайхяар 9 сагта Монголой Арадай-революционно партиин XIV съезд хүдэлмэреэ эхилбэ. МНРП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Ю. Цеденбал съездые нээгээ. XIII съездын болоһоной һүүлээр республикын ажалшадай дайшалхы авангардын хүтэлбэреэр Монголой Арадай Республика экономико, соёл болбосорол хүгжөөхэ талаар ехэ амжэлтануудые түйлаа. Арадай морально-политическэ нэгэдэл бэхижэн хатуужаа гэжэ богинохон ороло үгэ соогоо нүхэр Цеденбал тэмдэглэбэ.

Шнидхэлсэхэ эрхэтэй 660 хүн, зүбшэлсэхэ эрхэтэй 28 хүн съездын хүдэлмэридэ хабаадана гэжэ Ю. Цеденбал мэдээсээ.

Съездын делегадууд, айлшад, уласхоорондын коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй элитэ ехэ ажалябуулагшадай—Жолио Кюри, Джузеппе ди Витторио, Георги Дамянов, Лин Бо-цюй, Гарри Поллит, Вильгельм Пик, Юджин Деннис, Генрих Рау, Фараджалла Хелу гэгшэдэй дурасхаалда нүхэр Цеденбалай дурадхалаар минутын туршада абяагүй байба.

Съезддэ ерэһэн аха дүү 16 коммунистическэ, хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэдые—М. А. Суслов толгойлогшотой КПСС-эй делегациие, Хитадай, Чехословакиин, Польшын, Венгриин, ГДР-эй, Болгариин, Румыниин, КНДР-эй, ДРВ-гэй, Албаниин, Франциин, Италиин, Финляндиин, Японой, Австриин компартинуудай делегацинуудые нүхэр Цеденбал халуунаар амаршалба.

Удаалуулан съездын органууд — президиум, секретариат, редакционно, мандатна комисси һунгагдаад, съездын зүбшэхэ асуудалнууд баталагдаба:

1. МНРП-гэй XIV съездэ Центральна Комитедэй хэһэн тоосоото элидхэл (элидхэлшэ Ю. Цеденбал);

2. Шалгалтын комиссиин тоосоото элидхэл (элидхэлшэ Ц. Бямба);

3. 1961—65 онуудта Монголой Арадай Республикын арадай ажахые, соёл болбосоролые хүгжөөхэ гурбадахи табан жэлэй түсэбэй даалгабарита тоонууд түхай элидхэл (элидхэлшэ Л. Цэнд).

4. Партиин хүтэлбэрилхы органууд ые һунгалта.

Тоосоото элидхэл хэхыень МНРП-гэй ЦК-гэй нэгэдэхи секретарь Ю. Цеденбалда үгэ үгтэбэ. Съездын делегадууд тэрэниие халуунаар угтаа.

Б. П. Бещев Будапешт ерэбэ

БУДАПЕШТ, июлиин 3. (ТАСС). СССР-эй зам харилсаанай министр Б. П. Бещев мүнөөдэр Будапешт ерэбэ. Социалистическэ оронуудай зам харилсаанай министрнүүдэй июлиин 4-дэ нээгдэхэ конференцидэ тэрэ хабаадалсаха юм.

ИТАЛИ. Моденедэ фашизмда эсэргүү митинг болобо. Митинг хэхэ засагаархидай зүбшөөл үгы гэжэ шалтаад, полици митингдэ хабаадагшадта добтолоо. Олон хүн тэндэ шархатаба.
ТАСС-эй фотохронико.

Аюулгүйн Советтэ

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 3. (ТАСС). ТАСС-эй корреспондент Г. Васильев мэдээсэнэ:

Кувейт тухай асуудалаар үсэгэлдэр Аюулгүйн Советэй заседани болобо. Советэ хоёр нимэ хандалга ороо: «Кувейтэй газар уһанай ойроо хүртэшэгүй байха хэрэгтэ Ирагай талаһаа аюул тохёолдуулна» гэжэ Англиин хандалга, «Англиин талаһаа Ирагай бэеэ даанхай, аюулгүй байха хэрэгтэ зэбсэгтэ аюул тохёолдуулһан тухай» Ирагай хандалга болоно.

Дүтын Зүүн зүгтэ болоһон хэрэгүүдые Англиин хандалга соо үнэн дээрээ байһандань орходоо ондоогоор тайлбарилагдана гэжэ Советскэ Союзай түлөөлэгшэ В. А. Зорин хэлэбэ. Зүгөөр энэ райондо уласхоорондын байдал шангадаа. Гадна Англиин зэбсэгтэ интервенциин аюул тохёолдуулһантай дашарамдуулан энэ асуудалые хаража үзэхэ тухай Ирагай гуйлта бии байна. Тиимэһээ Аюулгүйн Советтэ энэ асуудалые хаража үзэхэһөөнь Советскэ Союз арсахагүй гэжэ нүхэр Зорин саашань үргэлжэлүүлбэ.

Хоёр гуйлтын ороһоной ёһоор, Кувейдтэ тохёолдоһон байдал тухай асуудалые хаража үзэхэ гэжэ Аюулгүйн Совет шиидхэбэри абаа. Тэрээнэйнь һүүлээр Аюулгүйн Соведэй гэшүүндэ ороогүй Ирагай түлөөлэгшэ уригдаба.

Англиин түлөөлэгшэ Патрик Дин зүбшэн хэлсэлгэдэ түрүүлэн үгэ абаа. Ирагай талаһаа Кувейдтэ «аюул» тохёолдуулагдаһан байна. Тиимэһээ Кувейтэй газарта Англиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй бууһан ушар зүбтэй хэрэг гэжэ тэрэ харуулхые һэдэбэ. Кувейтэй засаг баригша туһаламжа эрижэ Англида хандаа һэн. Кувейт Англи хоёрой хоорондо баталагдаһан зүблөөнэй үндэһөөр Англиин правительство Кувейтэй газарта өөһэдынгөө сэрэгүүдые эльгээгээ гээд Патрик Дин хэлэбэ. Кувейдтэ тохёолдуулагдаһан «аюулай усадхагдахадал» сэрэгүүд тэндэһээ гаргагдаха юм гэжэ тэрэ мэдүүлээ.

Оромнай сэрэгээ иишэ тиишэнь ябуулаа, хүдэлгөөгүй юм гэжэ Ирагай түлөөлэгшэ Пачачи мэдүүлбэ. Сэрэгүүдээ хүдэлгэбэ гэһэн худал хуурмаг мэдээсэлнүүдээр далда хэжэ, Англи Кувейдтэ зэбсэгтэ добтолго хэбэ гэжэ тэрэ саашань хэлэбэ. Доторойнь захиргаае үлөөһэн нэрэ зүүгээд, Кувейтые колониальна гуримаар Британиин мэдэлдээ абаха тухай 1899 оной хэлсээн хуули буса байгаа. Юундэб гэхэдэ, Оттоманска империдэ тэрэ сагта ородог Басра провинциин нэгэ хубинь Кувейт княжество байһан юм гэжэ Ирагай делегат мэдүүлээ.

Англи Кувейт хоёрой хоорондо шэнээр баталагдаһан хэлсээн мүн лэ Кувейтые Англиин мэдэлдэ байлгаха зорилго табина. 60 миллиард баррель хэмжээтэй нефтиин нөөсэ Кувейдтэ бии юм. Ондоогоор хэлэбэл, Холбоото Штадуудай нефтиин нөөсэнүүдһээ хоёр дахин' ехэ болоно. Эгээл энэ шалтагаанһаа Англи иимэ хэмжээябуулганууудые бэелүүлнэ гээд Пачачи тодорхойлбо.

Кувейтэй районһоо Англиин сэрэгүүдые гаргуулхаар уялгалһан шиидхэбэри Аюулгүйн Совет абаха бэзэ гэжэ найдаһанаа Ирагай түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

Кувейдтэ таарамжагүй хэрэг боложо байна. Энэ арсалдаата асуудал эбэй ёһоор шиидхэгдэхэ бэзэ гэжэ ОАР-эй делегат Омар Лютфи һанамжалаа.

Иигэжэ Аюулгүйн Соведэй хүдэлмэри мүнөөдэр дүүрэбэ. Удаадахи заседаниньнюлиин 5-да болохо.

Эб найрамдалда аюул тохёолдуулба

ДЕЛИ, июлиин 3. (ТАСС). Англиин сэрэгүүдые Кувейдтэ буулгаһан ушар Арабай зүүн зүгтэхи эб найрамдалда аюул тохёолдуулба. Энэ мэдээсэлые угаа зэбүүрхэжэ тэндэ угтаа. Дэлхэйн энэ райондо Англиин эзэрхэг түримхэй хэрэгүүд уласхоорондын байдал шахардуу шанга болгоходоо магад гэжэ нютагай политическэ шэнжэлэгшэд бэшэнэ.

«Танк, самолёдуудай туһаламжаар Англиин сэрэгэй корабльнууд, десантнигууд нефтеэр баян княжествые сэрэгэй лагерь болгоо» гээд Индиан Ньюс Сервис агентствын мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ. Англиин сэрэгүүд Кувейтһээ гаргагдажа, арсалдаата асуудал һаяын сагта эбэй ёһоор шиидхэгдэхэ бэзэ гэжэ Делиин тусхай тушаалта хүнүүд найдажа байһанаа мэдүүлээ. Энээн тухай тэрэ агентство бэшэбэ.

Кувейдтэ боложо байһан хэрэгүүдые Энэдхэгэй гадаадын хэрэгүүдэй министерство угаа һанаа зобонгёор адаглан хаража байна гэжэ «Стейтсмен» газетэ бэшэбэ.

Кубада эсэргүүгээр США-гэй гаргаһан эзэрхэг түримхэй шэнэ ааша

ГАВАНА, июлиин 1. ТАСС-эй корреспондент Н. Чигирь мэдээсэнэ:

Революционно Кубада малай тоһо худалдахаяа болихо гэжэ америкын империализм шиидээ. Кубын арадта эсэргүүгээр США-гэй хэдэг эзэрхэг түримхэй аашануудай шэнэ баримтань энэ болоно. Америкын империализмын Кубада олон жэлэй туршада эзэрхэн зонхилһоонһоо шалтагаалжа, Америкада үлүү гараһан тоһоёо худалдадаг дэлгүүрнь Куба болгогдоһон байгаа. Тиигэжэ жэл бүхэндэ США зуу мянган тонно гахайн өөхэ тэрэ арал абаашадаг байһан юм. Харин мүнөө Кубые үлэн хооһон байлгажа һалгааха зорилго тэрэ табина бшуу.

Кубын бүхы арадай хүсэл панамжые харуулдаг «Нотисиас де Ой» газетэ иигэжэ бэшэбэ: «Куба өөрынгөө бэеэ даанхай байдалые Америкын тоһоор андалдахагүй. Ямаршье империалистическэ добтолго Кубые һалгаажа шадахагүй. Куба илалта туйлаха. Куба гансаараа бэшэ. Тэрээнтэй хамта бүхы социалистическэ оронууд, бүмбэрсэг дэлхэйн эб найрамдалда дуратай бүхы арадууд тэмсэнэ».

Нюдэнһөө нёлбоһо гаргадаг хоро хэрэглэбэ

ГАВАНА, июлиин 3. (ТАСС). Нюдэнһөө нёлбоһо гаргадаг хоротой бомбонуудые хэрэглэжэ, Перуанай полици оронойнгоо ниислэлдэ болоһон студентнүүдэй демонстраци үлдэжэ тарааба. Юрын барилгын хүдэлмэришэдэй митингые намнахадаа полициин агентнууд хүдэлмэришэн Варгас гэгшые алаһан байгаа. Тэрээнэй үхэһэн бэеые үгэгты гэжэ студентнүүд эрилтэ табяа бшуу.

Арад зоной эрилтэдэ Мануэль Прадо гэгшын правительство нюдэнһөө нёлбоһо гаргадаг хороор харюусана гэжэ сенатор Астете Абриль Перуанай парламентда мэдүүлгэ хэбэ. Энээн тухай Пренса Латина агентство Лимаһаа мэдээсээ.

Урда Корейн засаг баригшадай дунда арсалдаан болобо

НЬЮ-ЙОРК, июлиин 3. (ТАСС). Юнайтед Пресс Интернейшнл агентствын корреспондентын Сеулһээ мэдээсэнэй ёһоор, генерал-лейтенант Чан До Ен хунтын, правительствын толгойлогшын тушаалнуудһаа буужа, отставкада гараба гээд Урда Корейн сэрэгэй хүтэлбэрилхы хунта соносхоо.

Урда Корейн армиин полковник, хунтын тусхай түлөөлэгшэ Вон Чжон Ен тэрэнэй отставкада гараха тухай мэдүүлгэ корреспондентнүүдтэ уншажа үгэбэ. «Национальна талаар ороноо шэнэдхэн хубилгаха дээдын совет» гээшэб гэжэ тэрэ өөрыгөө нэрлэбэ.

Чан До Ен гэгшын саашадаа яахаяашье байһыень мэдэнэгүйб гэжэ полковник Вон Чжон Ен мэдүүлээ.

ҮХИБҮҮДЫЕ ДОТОРОЙ ҮБШЭНҺӨӨ ЯАЖА ҺЭРГЫЛХЭБ

Мэргэжэлтын зүбшэл

Ургажа ябаа эдир үстэнэй элүүр энхээр, согтой солбоноор хүмүүжэн болбосорхо хэрэгтэ түрэл парти, правительствомнай туйлай ехээр анхардаг, тэдээндэ али болохо туһаламжа үзүүлдэг байна. Совет засагай тогтоһон түрүүшын жэлнүүдһээ хойшо эмнэлгын талаар манай орондо горьтойхон хэмжээ-ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Тэрэнэй эсэстэ, илангаяа нарай үхибүүдэй элдэб үбшэ хабшанда нэрбэгдэхэ ябадал нилээд үсөөрэнхэй.

Һая болотор доторой үбшэн хүүгэдэй дунда эгээл дэлгэрэнгы байһан. Мүнөө үедэ түрэлхидэй өөһэдөө һэргылэмжын хүдэлмэри ехээр ябуулдаг болоһон дээрэһээ энэ үбшэн эрид шууд хороогдожо байнхай.

Илангаяа багашуулда эдеэ хоол зүбөөр таарууулан, амататай һайнаар буйлуулан бэлэдхэхэ гээшэ ехэхэн зүйл болоно. Энээнһээ тэдэнэй саашадаа элүүр энхээр хүмүүжэхэ, согтой солбоноор урган болбосорхо хэрэг нилээд дулдыдадаг бшуу. Илангаяа дулаанай сагта үхибүүдэй дунда доторой үбшэн ехээр һүжэрдэг. Энээнэй гол шалтагаан гэхэдэ, нэн түрүүн эдеэ хоолой шанарһаа, зүб харууһанһаа, хото, гэдэнэнэй эдеэ буйлуулгаһаа ехэнхидээ болодог. Заримдаа элдэб халдабарита микробуудһаа боложо, хүүгэдэй дотор үбшэлдэг. Гадна хүүгэдэй охихо, шэшэхэ мэтын ушар тэдэнэй гриппээр үбшэлһэнһөө гү, али һэбхэ туулгаһаа уламжалжа магад. Иимэ ушарта хоол эдеэшүүлдэг газар мүн лэ буруутадаг байна.

Заримдаа хүхөөр үхибүүдэй хэмһээ үлүүгээр эдеэлбэл, эдиһэн хоолынь шэнгэдэггүй юм. Энээнние юрэнхы диспепси гэдэг. Иимэ ушарта нарай үхибүүдэй ехээр охихо, гулгихадань һүн тэжээлыншье хүсэд шэнгэнгүй, гэдэргээ гарашадаг. Энээнһээ уламжалан багашуул байд гээд лэ шэнгээр шэшэдэг. Энэнь һүн тэжээл үнгэрүү еҳээр эдюулһэнһээ болоно.

Тиихэлээрээ эдсэ хоолой шэнгэсэгүй байдаг гол шалтагаан гэхэдэ, саг үргэлжэ охихо, шэшэхэ, доторнь худхадаг, нойр багатай болодог, зүгөөр халуу үгы байдаг. Үхибүүдэй үбшэлөөд байха үедэнь врачай зүбшөөлгүйгөөр заахашье һү уулгажа огто болохогүй. Үбшэнэйнь хүсэд эдэгэһэн хойно һү уулгахада хамаагүй.

Тиихэдэ юрэнхы диспепсиһээ гадна, үшөө ехээр һүжэрдэг токсическа диспепси гэжэ байдаг. Энэнь юун гэһэн удхатай, ямар үбшэн гээшэб? Тодорхойлон хэлэхэдэ, үхибүүдэй хото, гэдэнэндэнь һүн тэжээлынь хусэд шэнгэхэгүйнөө байха, газаашаа охоулдагшьегүй, шэшүүлдэгшьегүй, харин досоонь эһэдэг, гашалдаг юм. Энэнь бэедэ ехэ хоротой. Һая болотор энэ үбшэн илангаяа угжаар (нэгэ наһа гуйсэһэншье) үхибүүдэй дунда ехээр һүжэрэнги байһан. Заримдаа энэ үбшэн ехэ түргөөр, хэдэхэн часай туршада ургэлжэлдэг. Хахад сүүдхын турша соо тэдэнэй ундыень ходо харяангүй байгаад, халуудуулаа һаа, охихо, шэшэхэнь улам ехэдэдэг байха юм.

Мүнөө үедэ хүүгэдые багаһаань хойшо врачай анхарал доро зүбөөр харууһалдаг, хүмүүжүүлдэг болоһон дээрэһээ энэ үбшэн нилээд үсөөрэнхэй. Гэбэл токсическа диспепси саашадаа һэдэржэ һэбэрбэл бүришье аюултай. Иимэ ушарта тэдэнние эхэтэйнь хамта эмнэлгын газарта түргэн сагаар оруулха шухала. Энээнһээ үхибүүдэй элүүр энхээр тэнжэхэнь нилээд дулдыдадаг. Хэрбээ ойро дутэ эмнэлгын газарай үгы байгаа һаань, даб дээрэ эхынь хүхэнһөө таһалаад, сахартай сайгаар гү, үгышье һаа, эхынь хүхэнэй һү бага зэргэ хүргэд гээд врачай ерэтэр ундалуулжа байха хэрэгтэй. Хэрбээ доторойнь үбдөө, мушхаа һаа, халуун жэн табихада һайн. Тиихэ зуураа һүүжэ бэеыень бүлеэн уһаар угаагаад, ургамалай гү, али загаһанай тоһо саг үргэлжэ түрхижэ байха шухала.

Тэрэшэлэн дулаанай сагта—гэдэнэнэй (уруу һуулга) ба доторой халуун (брюшной тиф) гэжэ халдабарита үбшэн дэлгэрүүтэй байдаг. Иимэ үбшөөр үбдэгшэдехэнхидээ шэшэдэг, халуурдаг, охидог байха юм.

Дээрэ дурсагдаһан доторой халдабарита үбшэнүүдһээ бэеэ һэргылхын тулада ямар эрилтэ табигданаб? Тон түрүүн олоной газар (дэлгүүр), гэр байра, хүсэд сэбэрлэгдээгүй уһан, эдеэ хоол болон бусад зүйлнүүдые хэзээ бүхэндэ ариг сэбэр байлгаха шухала. Илангаяа аляаһа батаганын суглардаг газарта заабол дезинфекци хэжэ байха хэрэгтэй. Мүн огородой болон жэмэстэ эдеэгээр элдэб халдабарита микробууд дамжажа ородог байна. Энээние анхаралдаа абаха шухала. Гол шухалань юуб гэхэдэ, илангаяа дулаанай сагта, хүхөөр үхибүүдые имагтал санитарно-һэргылэмжын гуримаар харууһалха бологдоно.

М. Шалтыкова,
Улан-Удын хүүгэдэй № 2 больницын врач.

Сагай улариг

Гидрометбюрогой мэдээсэлнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай үүлэтэйшэг байха, урда аймагуудта бага зэргэ хура бороон, аадар орохо. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Улан-Удэ городто үглөөгүүр 14—16, үдэртөө 25—27 градус дулаан болохоор багсаагдана.

Июлиин 6—7-ной үдэрнүүдтэ республика дотор бага зэргэ үүлэтэй байха, шиир нойтон орохогүй. Баруун хойто зүгһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө 6—11, үдэртөө 23—28 градус дулаан байхаар хүлеэгдэнэ.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов: партийной жизни, пропаганды—24-74, сельского хозяйства и советского строительства—47-59, промышленности и транспорта, информации—35-14, культуры—34-05, писем и рабселькоров—40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н00697. г. Улан-Удэ. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 5916